

Lokaal

nr. 7/8 – JULI/AUGUSTUS 2020

**VVSG-maandblad voor
de lokale bestuurder**

Verschijnt 11x per jaar / P2A9746

Sociologische logica, de ideale basis voor slagkrachtig beleid

**LOKAAL, WAAR DE DEMOCRATIE ZICH VERNIEUWT
NA CORONA TIJD VOOR VERANDERING
PIONIEREN MET CIRCULAIR AANKOPEN**

Wanneer er de afgelopen weken één bestuursniveau is geweest dat echt het verschil heeft weten te maken, is dat zonder enige twijfel het lokale niveau.

Steden en gemeenten verdienen meer slagkracht

Wanneer dit zomernummer van *Lokaal* in uw bus valt, hebben de lokale besturen er enkele hectische maanden op zitten. Rond de jaarwisseling was corona nog een vaag begrip. Een virus in de stad Wuhan, ver weg in China. Slechts enkele weken later werd onze samenleving midscheeps door het virus geraakt. Wekenlang hebben onze lokale besturen alles op alles gezet om onze samenleving draaiende te houden. Nu de hevigheid van de crisis wat lijkt af te nemen, kijken de lokale besturen met gemengde gevoelens op deze periode terug. Met een gevoel van vermoeidheid. Velen hebben de afgelopen weken lange dagen gedraaid, zeven dagen per week, in stresserende omstandigheden. Maar ook met een gevoel van trots. Trots samen met alle collega's iets betekend te hebben voor de samenleving. En met een gevoel van ergernis. Meer dan eens hadden de lokale besturen het gevoel dat zij op het terrein de gevolgen van onvoldoende doordacht en te laat gecommuniceerd beleid moesten oplossen.

Wanneer er de afgelopen weken één bestuursniveau is geweest dat echt het verschil heeft weten te maken, is dat zonder enige twijfel het lokale niveau. De lokale besturen hebben de hand aan de ploeg geslagen. Onze steden en gemeenten hebben de uitdagingen aangepakt. Op het lokale niveau zijn deze uitdagingen geen abstracte cijfers in een rapport. Het zijn de bewoners van het woon-zorgcentrum over wier gezondheid je bezorgd bent, het zijn de mensen in de wijken die door het verlies van hun baan het hoofd niet meer boven water kunnen houden, het zijn de horeca-uitbaters voor wie een wekenlange sluiting het faillissement van hun zaak betekent. Onze steden en gemeenten hebben getoond waarin de rol van de publieke sector bestaat. Door gericht en krachtig in te grijpen hebben ze een hefboom gevormd voor het vrijwaren van het welzijn en de welvaart van hun inwoners.

Hoewel de coronacrisis helaas nog niet ten einde is, mogen we er ons niet blind op blijven staren. De komende maanden staan er enkele belangrijke beleidsmatige dossiers op de agenda. Denk bijvoorbeeld maar aan de uitvoering van het decreet buitenschoolse kinderopvang, de hervormingen in de sector van de sociale huisvesting of de opbouw van een nieuwe pijler in het inburgeringsbeleid. Bij het uitwerken van al deze hervormingen, houden de beleidsmakers maar beter één belangrijke les uit de coronacrisis goed voor ogen: de lokale besturen zijn een essentiële schakel om het beleid uit te voeren. Zij verdienen het, meer dan ooit, om hun rol versterkt te zien en daarvoor ook de nodige slagkracht te krijgen.

Kris Snijkers is algemeen directeur van de VVSG

Reageren?
Twitter met ons
mee op [@vvsg](#)

KAROLIE VANDER STRAPPEN

10

Essay

Lokaal, waar de democratie zich vernieuwt

In *Bestuurskunde: de kunst van het twifelen* schrijven Filip De Rynck, Mark Suykens en Toon Berckmoes over hoe participatie van de burgers de politici beïnvloedt en de lokale democratie doet veranderen.

STEFAN DEWICKERE

24

Interview

Zet vaste regiostructuren op poten

Voor Wouter Van Dooren is de les van de coronacrisis dat gemeenten in vaste regiostructuren moeten samenwerken over zo goed als alle domeinen heen en volgens de sociologische maatstaf van 'les bassins de vie'.

STEFAN DEWICKERE

30

De toekomst

Het is tijd voor verandering

Hoe zwaar de coronatijd ook was, veel mensen konden eindelijk rustig ademen want de ratrace viel weg. Door het telewerken verminderde het transport en werd het rustig op straat. Kunnen we die voordelen in de toekomst vasthouden?

IN ELK NUMMER

- 2 Opinie
- 4 Kort
- 8 Estafette
- 30 De toekomst
- 58 In contact
- 60 Agenda
- 61 Op zoek... naar nieuwe collega's?
- 62 Burgemeester Triljoen

DOMEINEN

- 10 Essay: Lokaal, waar de democratie zich vernieuwt
- 18 #LokaalDNA-Geraardsbergen heeft stadsmakers
- 20 Samenstelling gecoro

- 22 #LokaalDNA-Het Houtsche met creatieve stemming
- 24 Interview met Wouter Van Dooren: Zet vaste regiostructuren op poten
- 35 Nieuwe infrastructuur de Motten in Tongeren
- 38 #LokaalDNA-Roeselare pioniert met circulair aankopen
- 44 Korte keten cruciaal voor transitie
- 46 Verschillende manieren om sorteerkampioen te worden
- 49 Distancing voor een autovrije bubbel
- 50 Kinderopvang creatief tijdens coronacrisis
- 54 Publieke thuiszorgdiensten actief op veel fronten
- 56 SDG's in praktijk: toegankelijkheid

OP DE COVER

Op zoek naar een 'bassin de vie', het sociologische verband waarin gemeenten ideaaliter samenwerken, kwam Lokaalfotograaf Bart Lasuy op de twaalfde verdieping van de faculteit ingenieurswetenschappen en architectuur van de Universiteit Gent terecht.

COLOFON

HOOFDREDACTEUR Marlies van Bouwel **REDACTIE** Marleen Capelle, Pieter Plas, Bart Van Moerkerke **COVERBEELD** Bart Lasuy **VORM** Ties Bekaert **DRUK** Graphius **ADVERTENTIES** Peter De Vester, peter@moizo.be, T 03-326 18 92 **VACATURES** Monika Van den Brande, vacatures@vvsb.be, T 02-211 55 43 **ABONNEMENTEN** abonnementen@vvsb.be, T 02-211 55 07 **PRIJS ABONNEMENT 2020** Een jaarabonnement kost 75 euro bij levering van minstens tien exemplaren op één adres, 100 euro voor een individueel postabonnement voor VVSG-leden en 150 euro voor niet-leden. Een abonnement is jaarlijks opzegbaar in november. **VERANTWOORDELIJK UITGEVER** Kris Snijkers, directeur VVSG vzw **VERENIGING VAN VLAAMSE STEDEN EN GEMEENTEN VZW** Bischoffsheimlaan 1-8, 1000 Brussel, T 02-211 55 00, www.vvsb.be **CONTACT** info@vvsb.be

Ondertekende artikelen verbinden alleen de auteurs. Reacties zijn welkom. De redactie zal deze naar eigen inzicht al dan niet opnemen, inkorten of er melding van maken. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, elektronische drager of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Om te voldoen aan de nieuwe afstandsregels moeten steden hun infrastructuur aanpassen.

STEFAN DRIVICKE

Door coronacrisis is financiële toekomst lokale besturen onzeker

Tot nu toe kost de coronacrisis de lokale besturen 280 miljoen euro. Dat is het gevolg van onverwachte uitgaven en misgelopen inkomsten. Zeven besturen op de tien denken dit in 2020 nog te kunnen opvangen dankzij opgebouwde reserves. Twee op de tien verwachten dat ze nu al maatregelen zullen moeten nemen om in 2025 financieel in evenwicht te blijven. Dat blijkt uit een enquête van de VVSG en de Vereniging van Financieel Directeuren (VLOFIN) bij de financieel directeuren. De coronasteunmaatregelen van de Vlaamse en federale overheid zijn dan ook erg belangrijk.

De aankoop van mondmaskers voor de bevolking, extra OCMW-uitgaven door bijkomende hulpvragen of ondersteuning van het verenigingsleven... de Vlaamse gemeenten en OCMW's gaan ervan uit dat ze door de coronacrisis dit jaar voor ongeveer 139 miljoen euro aan niet-geplande uitgaven zullen doen. De lokale ontvangsten dalen dit jaar dan weer met ongeveer 141 miljoen euro. Nogal wat gemeenten verlagen als relancemaatregel (tijdelijk) bepaalde belastingen, zoals die op terrassen. Ook de inkomsten uit retributies vallen sterk terug door

de sluiting van tal van lokale diensten zoals sporthallen of culturele instellingen. En de infrastructuur aanpassen om te voldoen aan de nieuwe afstandsregels gaat uiteraard ook niet gratis. Lokale besturen doen alle inspanningen om deze crisis te bestrijden, maar willen ook investeren in de uitdagingen van morgen. 'Dat is alleen mogelijk als de grote financiële onzekerheid waarmee gemeenten en OCMW's vandaag kampen, is weggewerkt. De steunmaatregelen die de Vlaamse en federale overheid dit jaar bieden, zijn broodnodig om deze crisis lokaal het

hoofd te bieden,' aldus Wim Dries, voorzitter van de VVSG.

De Vlaamse lokale besturen hadden eind 2019 hun meerjarenplan 2020-2025 net afgewerkt, toen de coronacrisis uitbrak. Nu blijkt dat een op de vijf besturen dit jaar al moet ingrijpen om financieel nog in evenwicht te zijn. Vele gemeenten zullen de komende jaren hun meerjarenplan moeten bijsturen. Meteen blijkt ook de grote onzekerheid over de langetermijneffecten van deze crisis. Hoe sterk zal de impact zijn van de sterke daling van de belastbare inkomens op de gemeentelijke ontvangsten uit de aanvullende personenbelasting? Zal de verwachte krimp in de economische activiteit ook de middelen uit de opcentiemen op de onroerende voorheffing beïnvloeden? Hoelang duurt de crisis, en dus de extra OCMW-steun voor mensen met extra financiële problemen?

.....
Nathalie Debast

Veel steden en gemeenten hebben deze zomer de terrasbelasting afgeschaft om de lokale horeca te steunen.

DAVID MEERTS

Gemeenten geven lokale economie duwtje

Bijna de helft van de steden en gemeenten besliste tijdens de coronacrisis de inwoners aankoopbonnen te geven die ze bij de lokale handelaars of horeca kunnen gebruiken. Een op de vier doet het niet, de andere hebben nog niet beslist. Dat blijkt uit een rondvraag van de VVSG bij de financieel directeurs.

Het is maar één van de maatregelen die lokale besturen nemen om de lokale economie te doen heropleven. Voor de werkgelegenheid en de leefbaarheid van een gemeente zijn lokale winkels en de lokale horeca van wezenlijk

belang. Het is daarom logisch dat gemeenten handelaars in deze coronacrisis ondersteunen.

De maatregelen verschillen van gemeente tot gemeente: ofwel rechtstreekse ondersteuning aan handelaars, bijvoorbeeld een premie, vrijstelling of uitstel van belastingen; ofwel onrechtstreeks via een budget voor de bevolking; ofwel een combinatie. Hoe ze te werk gaat, beslist iedere gemeente zelf op basis van de eigen visie en context.

.....
Nathalie Debast

Dertig miljoen om armoede te bestrijden

Het Vlaams parlement keurde op 20 mei een resolutie goed om kwetsbare mensen te ondersteunen, wanneer ze door de coronacrisis extra in moeilijkheden komen. De Vlaamse regering besliste in te zetten op drie pijlers. Zo krijgen 126.000 gezinnen in Vlaanderen drie maanden een extra toelage van telkens 40 euro. De lokale besturen krijgen een budget van vijftien miljoen euro om via hun lokaal sociaal beleid mensen in armoede te ondersteunen. Daarnaast kunnen de lokale besturen een extra budget van vijftien miljoen euro gebruiken als consumptiebudget voor mensen met een laag inkomen. De twee pijlers, waarin de lokale besturen van de Vlaamse overheid een belangrijke rol krijgen, worden nog verder uitgewerkt door de betrokken kabinetten en departementen. Dit gebeurt in nauw overleg met de VVSG.

.....
Shirley Ovaere

gepost

Tijdens corona was/is VVSG beste mayonaise van Vlaamse overheid en lokale besturen - Samen verder bouwen aan sterk partnerschap !! Samen met de collega's @bramopsomer @DriesDSmet @AnnLobijnVVSG

@david_vits kabinetsmedewerker Vlaams minister Wouter Beke - Twitter 3 juni

Steden en gemeenten, marktkramers en bezoekers hebben zich ten volle ingezet om de veiligheidsmaatregelen na te leven, maar vandaag is het tijd voor versoepelingen op de markt!

VVSG-woordvoerder Nathalie Debast roept op om op vraag van de steden en gemeenten meer dan 50 marktkramen toe te laten - Twitter 16 juni

Corona hakte diep in op het psychisch welzijn van de bevolking. Daardoor zijn mensen op zoek naar vormen van collectieve troost. Er is een duidelijke nood en we zijn dan ook verheugd dat psychiater Dirk De Wachter, psycholoog Manu Keirse, nieuwsanker Fatma Taspinar, minister Wouter Beke en organisaties zoals Teleonthaal, het CAW en de VVSG hun schouder onder het project PlanTroost zetten.

Caroline Audoor van Ferm, over de steun van experts en lokale partners voor hun troostplekkeninitiatief - Het Nieuwsblad 19 juni

Er wordt wel eens getweet over een falende overheid. Dat debat spaar ik graag voor 'nadien'. Nu telt: we hebben kordate maatregelen, ze worden nageleefd. Toch dit. Een deel van de overheid excelleert: de lokale besturen, steden en gemeenten. In Leuven en op vele plaatsen.

@LucSels Rector KU Leuven - Twitter 22 maart

Mijn collega's en ikzelf hebben er geen enkel probleem mee om onze verantwoordelijkheid op te nemen, maar creëer geen chaos meer die wij altijd moeten rechtzetten.

Christophe De Graef, burgemeester van Diest, hekelt dat de beslissingen over het coronavirus en de bijhorende relance nog te vaak boven de hoofden van lokale besturen genomen worden - De Standaard 25 mei

Na deze moeilijke periode is een heropbouw van onze gemeente nodig. Om die tot stand te brengen, nemen wij als lokaal bestuur onze verantwoordelijkheid. De representatieve groep van ons burgerpanel die verder met ons wil meedenken, mag opnieuw aan de slag. Ze zullen samenwerken met gemeenteraadsleden, lokale middenstanders, schooldirecties en maatschappelijk werkers.

Elsie Sierens, burgemeester van Destelbergen legt uit hoe burgers hun steentje kunnen bijdragen aan het relanceplan van de gemeente. - Het Nieuwsblad 16 juni

kort

Wegen in het Vlaamse Gewest

Hoewel het administratieve statuut van de wegen nog altijd deels wordt beheerd door federale wetgeving, is een groot deel van de bevoegdheid daarover in de voorbije decennia gefaseerd overgedragen naar de gewesten. Deze publicatie behandelt de verschillende aspecten van dat statuut in het Vlaamse Gewest, waaronder: de openbare weg met aanhorigheden; rechten en plichten van aangelanden; particuliere wegen; bevoegdheden; bestuurlijke indeling (hoofd- en kleine wegen); autosnelwegen; gewestwegen; de vaststelling, opmaak en opheffing van rooilijnen; en buurtwegen. In het kader van het recente decreet 'houdende de gemeentewegen' besteedt het boek uitgebreide aandacht aan het statuut van alle openbare wegen die door de lokale besturen worden beheerd, inclusief de zogenaamde trage wegen. De auteur licht de doelstellingen en principes van het decreet toe, alsook de procedures die de aanleg, wijziging en opheffing van gemeentewegen beheersen, de verordenende bevoegdheid en de handhaving.

- A.-M. Draye
- Wegen in het Vlaamse Gewest
- Uitgeverij Wolters Kluwer, Mechelen
- 45,01 euro

Tot 15 juli

Stadsvernieuwing 2020

Dertien centrumsteden, 21 provinciale steden en de Vlaamse Gemeenschapscommissie in Brussel kunnen een aanvraag indienen voor een concept- of projectsubsidie voor een stadsvernieuwingproject. De opgave luidt meer plaats te maken voor de heterogeen samengestelde stadsbewoners, een inclusieve samenleving, het brede stadsdebat en investeringen in ruimtelijke kwaliteit.

[stedenbeleid.vlaanderen.be/
investeringsfonds/stadsvernieuwing](https://stedenbeleid.vlaanderen.be/investeringsfonds/stadsvernieuwing)

De vernieuwde Scheldekaaien geven de Antwerpenaar meer recreatieve ruimte en een betere bescherming tegen het wassende Scheldewater.

STEFAN DEWICHERE

Prijs Publieke Ruimte voor vernieuwing Antwerpse Scheldekaaien

De Prijs Publieke Ruimte 2020 gaat naar het project van de vernieuwing van de Scheldekaaien Sint-Andries Zuid in Antwerpen. Het is een eerste realisatie van het masterplan Scheldekaaien van de Vlaamse Waterweg en de stad Antwerpen. Het komt tegemoet aan twee verzoeken: een betere bescherming tegen het wassende water van de Schelde en meer groen, meer recreatieve ruimte en meer waterbeleving voor stadsbewoners en bezoekers. De Publieksprijs Publieke Ruimte 2020 is voor Herentals en de vernieuwing van het binnengebied Schaliken. Het heraangelegde en uitgebreide park verbindt het station met het hart van de stad.

OCMW's en hun cliënten ondersteund

Leefloongerechtigden, personen met een beperking en IGO-gerechtigden ontvangen gedurende zes maanden 50 euro boven op hun uitkering. De kosten hiervan worden volledig federaal gedragen. Daarnaast worden de subsidies voor voedselhulp met opnieuw 3 miljoen euro verhoogd. Voor nieuwe leefloondossiers zullen de OCMW's in de periode van juni tot en met december een extra subsidie van 15% op het uitbetaalde bedrag ontvangen. Met deze maatregelen kunnen de OCMW's hun cliënten beter door deze crisistijd begeleiden. Op langere termijn dringen er zich echter structurele maatregelen op, zoals het verhogen van de subsidies voor de leefloondossiers tot 90% en een drastische verlaging van de administratieve lasten, zodat maximaal aandacht besteed kan worden aan de cliënten. De VVSG gaat hiervoor samen met haar Waalse en Brusselse zusterverenigingen verder in overleg met de federale overheid.

Peter Hardy
mi-is.be/nl/tools-ocmw

Vlaamse stedenbanden weer prijs

Zowel in Nquthu als in Bornem werken scholen en ouders aan afvalbeheer.

Voor de tweede keer belooft PLATFORMA, de Europese coalitie van lokale besturen en hun verenigingen die actief zijn op het gebied van internationale samenwerking, de beste praktijken op het gebied van de ontwikkelingsamenwerking tussen steden wereldwijd, waarbij dit jaar bijzondere aandacht wordt besteed aan de duurzameontwikkelingsdoelstellingen. Op de prijsuitreiking van 8 juni ging Bornem samen met zijn stedenbandpartner Nquthu in Zuid-Afrika aan de haal met de tweede plaats met het programma 'Waste for Employment', een project voor groenere en gezondere leefomstandigheden in Nquthu. In het Buybackcenter kunnen inwoners, lokale bedrijven en scholen hun recycleerbare goederen inleveren in ruil voor een klein bedrag. Het Buy-

backcenter verkoopt deze recycleerbare goederen aan recycleerbedrijven in de buurt. Zo creëert het bewustzijn over de economische mogelijkheden van afvalverwerking, en leren bewoners verantwoordelijkheid nemen voor hun leefomgeving. Scholen zowel in Nquthu als in Bornem werken aan afvalbeheer en leren van elkaar.

De hoofdprijs ging naar een internationaal partnerschap tussen twaalf gemeenten uit Spanje en Marokko, die samenwerken aan burgerparticipatie en gender.

platforma-dev.eu/project-312-bornem-belgium-nquthu-south-africa

Tot 10 september innovatieve projecten voor meer digitalisering

Dertien centrumsteden, 21 provinciale steden en de Vlaamse Gemeenschapscommissie in Brussel kunnen een aanvraag indienen voor de jaarlijkse thematische stadsvernieuwings-subsidies die dit jaar in het teken staan van digitale projecten die de lokale economie moeten doen opleven. Vlaamse steden moeten evolueren naar slimme 'smart' steden om de lokale handelaars, bedrijven en economie een extra impuls te geven. De Vlaamse overheid stelt 1,2 miljoen euro ter beschikking.

stedenbeleid.vlaanderen.be/lancering-thematische-oproep-stadsvernieuwing-2020

In @deafspraaktv benoemt @Koen-Schoors uitdrukkelijk investeringen in fietsinfrastructuur en veilige kruispunten om uit crisis te geraken. De fiets als kracht voor economische, duurzame en volhoudbare relance. Inspiratie? <https://fietsberaad.be/documenten/memorandum-fietsbeleid/>

Wout Baert – Twitter 9 juni

Gemeenten die werk willen maken van een beter ruimtegebruik, lopen tegen de muur <https://bit.ly/2AWXE1q>

@Erik_BBL Beleidsmedewerker ruimtelijke ordening bij Bond Beter Leefmilieu – Twitter 5 juni

Zorg is belangrijk voor de bewoners, maar dan in een aangename woon- en leefomgeving met betrokkenheid van de familie en vrienden. Geen grootschalige semi-ziekenhuizen maar kleine voorzieningen, ingebed in de buurt waar mensen altijd gewoond hebben.

Wim Dries, VVSG-voorzitter en burgemeester van Genk, steekt de woonzorgcentra een hart onder de riem en blikt vooruit – De Standaard 17 juni

Soms zal het verwijderen van een gecontesteerd beeld aangewezen zijn, soms het verplaatsen of onderbrengen in een andere omgeving, bijvoorbeeld een museum. Elders kan men kiezen voor het plaatsen van krachtige 'tegenbeelden' of het aanbrengen van begeleidende teksten.

Bart Somers, minister van Binnenlands Bestuur, over de handleiding voor koloniale beelden waaraan gewerkt wordt – Het Laatste Nieuws 13 juni

Vanaf 22 juni kan je hem in jouw briefbus verwachten: een cadeaubon van €10 voor elke inwoner om uit te geven bij onze lokale ondernemers. Als gezin krijg je 1 betaalkaart met een bedrag erop dat overeenkomt met het aantal inwoners dat ingeschreven staat op je adres. Veel shopplezier!

Gemeente Schilde – Facebook 19 juni

'Zeven lessen uit de lockdown', vandaag in @destandaard, maar de krant vergeet er een: 'Betrekt tijdig en permanent de lokale besturen alvorens je maatregelen uitrolt'.

@JanLeroyVVSG directeur Bestuur VVSG – Twitter 30 mei

Leuven herstart. Het is plots weer helemaal anders dan de afgelopen maanden. Vreemd hoe dat vertrouwd en bizar tegelijkertijd aanvoelt. Nog niet alles is helemaal het oude, maar beetje bij beetje herwinnen we onze vrijheden. De Oude Markt was in maanden niet zo gezellig.

@ThomasVO Schepen Groen in Leuven – Twitter 8 juni

Freddy Van de Putte

Gemeenteraadsvoorzitter

Melle

Freddy Van de Putte, gemeenteraadsvoorzitter in Melle, kreeg het estafettestokje van zijn vroegere dorpsgenoot Tom Lacres, schepen in Sint-Laureins, om een vragenlijstje à la Proust te beantwoorden. Aan het eind geeft hij het door aan een andere lokale politicus, van een andere partij en ver van zijn woonplaats.

Wat betekent voorzitter zijn voor jou? Als voorzitter ben je nog bij veel zaken betrokken, kun je een overzicht behouden over de hele werking van een gemeente en toch nog het beleid mee helpen sturen en bepalen. En eerlijk, als lid van de meerderheid kun je als voorzitter toch nog iets méér zeggen.

Wat was je eerste politieke daad (in de ruimste betekenis)? Zou het bij God niet meer weten. Ik zetel al in de gemeenteraad sinds 1977, het jaar van de fusies. Wat ik me wel nog herinner is dat er op mijn vraag een publieke telefooncel kwam aan de kerk in Gontrode en dat daar toen veel mensen blij mee waren. De telefooncel is intussen archeologisch erfgoed.

Kom je uit een politiek nest? Nee hoor, en thuis werd er ook nooit over politiek gesproken. Bij de burens echter des te meer en daar deed ik waarschijnlijk die microbe op. Het is dus in zekere zin besmettelijk maar niet echt gevaarlijk of dodelijk.

Wat zie je als je grootste prestatie? Tussen '82 en '88 was ik voorzitter van het OCMW. Ik denk dat ik in die periode de beste samenwerking had met alle personeelsleden én met alle leden van de raad om samen een rechtvaardig en correct beleid te voeren.

Neem je dit ambt mee naar huis? Soms lig je inderdaad eens wakker van dingen die niet goed gelopen zijn, of pieker je over moeilijke keuzes.

Heb je vrienden in de politiek? Uiteraard, maar dan toch vooral van de eigen partij of mensen die ooit tot dezelfde partij behoorden.

Met wie overleg je het eerst als je een belangrijke politieke beslissing moet nemen? Als voorzitter van een gemeenteraad neem je niet echt 'grote' beslissingen, maar mijn eerste aanspreekpunt is vaak de algemeen directeur. Als lid van de meerderheid overleg je het meest met de schepenen en bestuursleden van je eigen partij.

Wat vind je zelf je meest uitgesproken positieve eigenschap? Positiviteit.

Welke eigenschap bij jezelf betreur je het meest? Dat ik me soms te gemakkelijk laat opjagen.

Welke eigenschap waardeer je het meest bij een oppositielid? Dat het niet alles afbreekt maar ook oprecht de positieve zaken kan benadrukken. Met de nadruk op oprecht.

Met welke historische figuur identificeer je je het meest? Geen idee.

Wie zijn je huidige helden? Kan het momenteel anders dan de mensen die in de zorg werken, zorg in de ruimste zin van het woord?

Waar zou je nu het liefste zijn? In de hemel en op aarde en op alle plaatsen waar je met vrienden kunt samenzijn en waar de zon schijnt. Mag ook in Leut en Lampernisse zijn.

Welk woord of welke zin gebruik je te vaak? 'Ben je hier nog graag?' vraag ik vaak, en dat is vooral vervelend voor mensen die op die plaats niet graag meer zijn.

Wat is je meest gekoesterde bezit? Gezondheid wellicht.

Wat is volgens jou de diepste ellende? Zeg, zulke moeilijke vragen voor een eenvoudige raadsvoorzitter! Ik word zowaar depressief van eraan te denken.

Wat is je favoriete bezigheid? In de tuin werken vind ik altijd ontspannend en ik ga graag naar AAGent kijken en supporteren.

Ga je nog af en toe op café in de gemeente? Weinig of niet, om de heel eenvoudige reden dat er ook niet zoveel cafés meer zijn. Een café mis ik vooral na een gemeenteraad, een ideaal moment om alles nog eens door te nemen. Dit gemis deel ik zeker met partijgenoten.

Wat is je motto? 'Doe wel en zie niet om', maar ik heb al lang door dat goed doen voor iedereen onmogelijk is.

Aan wie geef je de estafettestok door? Graag aan Joris Gaens, burgemeester van het wondermooie Voeren.

Gontrode Kerk

STEFAN DE WILKERE

bescherming
opbouwend
duurzaamheid

burger -
initiatieven
debat en
interactie

Lokaal, waar de democratie zich vernieuwt

Het lokale niveau is het forum waar de innovatie van democratie groeit. Daar zien we hoe de representatieve democratie zich intens vermengt met een brede waaier van participatieve initiatieven, in allerlei formaten en gewichten. Op het lokale niveau is de democratie nu weer aan het veranderen. Misschien is dat op dit moment het enige redelijke perspectief: de democratie verandert niet door grote retorische discussies maar door lokale praktijken.

Het inzicht is dat de houding van mensen ten opzichte van politiek en het vertrouwen in politiek een totaalpakket is dat, wellicht, ook afstraalt op de manier waarop mensen zich verhouden tot lokale vormen van participatie.

De burger bestaat niet, dat wisten we al. Uit Nederlands onderzoek leren we dat er veel soorten burgers zijn en dat de burgers die voor vormen van publieke participatie open staan, een actieve minderheid vormen van pakweg 25 tot 30 procent. Andere burgers laten zich eventueel mobiliseren als er een belang in het geding is of als ze door anderen op sleeptouw worden genomen. Een behoorlijk grote groep staat apathisch tegenover het politieke.

Burgers bouwen hun perceptie op politiek niet op aan de hand van de lokale segmenten van het bestaan waar het lokale bestuur iets over te zeggen heeft, maar veel meer aan de hand van een holistisch aanvoelen van hoe de politiek functioneert, wat de overheid met hen, voor hen of tegen hen doet in al die levenssferen waarmee ze in het dagelijks leven te maken krijgen. Het inzicht is dat de houding van mensen ten opzichte van politiek en het vertrouwen in politiek een totaalpakket is dat, wellicht, ook afstraalt op de manier waarop mensen zich verhouden tot lokale vormen van participatie. Als dan bij groepen burgers het gevoel leeft dat ze worden uitgesloten of dat hun belangen niet worden gediend, dan zal dat een weerslag hebben op het hele politieke systeem.

De in de literatuur overbekende paradox van participatie in beleidsvorming is dat dit de kansen versterkt van mensen die al op verschillende manieren hun agenda in het politieke systeem krijgen. Burgers, bestuurders en begeleiders lijken op elkaar, het zijn middenklassenburgers. In een samenleving die steunt op toenemende ongelijkheid versterkt dat de sociale kloof en doet dat het vertrouwen wellicht nog meer dalen bij mensen die niet tot die middenklasse horen. Overigens komen in die processen ook de hogere klassen niet aan bod,

die zitten in nog andere sferen en laten zich niet degraderen tot participatiemensjes die aanschuiven aan dialoogtafels en een gratis koffie en een pakje post-its krijgen. Voor hun belangen wordt sowieso altijd goed gezorgd, vandaar die toenemende ongelijkheid. Vooral door niet te participeren aan het systeem worden ze er beter van. Dat is nog een heel andere paradox die in de literatuur veel minder aan bod komt. Het zou kunnen dat sommige groepen burgers evolueerden van een stilzwijgend en vrij passief of apathisch vertrouwen in het politieke systeem naar een actief afhaken, daarin misschien gevoed door het gevoel uitgesloten te worden, niet erkend te worden in de eigen belangen en gestimuleerd door politieke leiders en door partijen die hen daarin versterken.

In veel discussies over participatie, toch veeleer vanuit de groen-linkse hoek, domineert een neorepublikeinse visie op burgerschap. Die gaat ervan uit dat, bij de juiste context en aanpak, burgers te mobiliseren zijn om over het algemeen belang na te denken, waarbij ze het eigen belang kunnen overstijgen. En met een intense aanpak en aangepaste methodieken zullen ook burgers in zwakkere sociaal-economische posities kunnen en willen participeren. Dat burgers alleen maar in hun eigen belang geïnteresseerd zijn, is een ongemakkelijke stelling voor neorepublikeinse denkers. Misschien is dat beeld van de participerende burger veel te veel op een met rede en ratio opgebouwde burger gericht, op klassieke modellen van beleidsvoering waarin feiten en vergelijking van argumenten de belangrijkste grondstoffen zijn om uiteindelijk tot een gedragen beslissing te komen. Maar beslissingen in het publieke domein worden evenzeer en nu misschien meer dan ooit gevoed door emoties en beelden, door het gevoel ergens bij te horen of er net niet bij te horen, door politici die de juiste toon weten te treffen, door geloof en vereenzelviging. Misschien is deze context-factor nu wel belangrijker geworden.

Het eigen gedeelde belang

Oorzaak en gevolg van gedrag en houdingen van burgers zijn altijd bijzonder moeilijk aanwijsbaar. Hoe verhouden maatschappelijke ontwikkelingen en persoonlijke houdin-

Politieke agenda

gen van burgers zich tot elkaar? Het lijkt wel vast te staan dat onze maatschappelijke systemen in de laatste decennia steeds meer onder invloed staan van een neoliberale cultuur, waarin competitie, concurrentie, individualisering, berekening van het eigen nut of voordeel kernwoorden zijn. Voor wat hoort wat, en op alles is een prijs te plakken. Dat leidt tot stress, druk, de ambitie erbij te horen en het gevoel te falen als dat niet lukt. Het stimuleert mensen om in de eerste plaats naar het eigen voordeel te kijken. Het leidt tot drukke en gehaaste levens waarin bezig zijn met politiek voor weinig mensen op de eerste plaats komt, tenzij ze rechtstreeks in hun belangen op korte termijn worden geschaad. Maar dan zijn ze weer vooral voor zichzelf bezig en bekijken ze politiek als een utilitair mechanisme zoals het hun in de neoliberale benadering werd aangeleerd: wat zit erin voor mij? Het neoliberale denken en daarop gebaseerde praktijken leiden tot ongelijkheid en versterken de uitsluiting voor wie niet in dat soort systemen mee kan, dat alles ten koste van het collectieve en het gemeenschappelijke. Deze analyse gaat overigens evenzeer op voor politici: ook zij kunnen hun eigen belang vooropstellen, of het partijbelang op de korte termijn. Ook zij kunnen veeleer door emotie dan door ratio bewogen worden. Zij kunnen door hun houding sterk wegen op participatieprocessen: een burgemeester die zelf tegen een nieuw asielcentrum is, zal door zijn houding ongetwijfeld effect hebben op de houding van burgers.

In deze sfeer lijkt het erop dat de zogenaamde beschermende functie van participatie de bovenhand haalt op de opbouwende functie. Processen van participatie bieden burgers immers kansen om het eigen belang te verdedigen, zich met juridische argumenten te verweren tegen een al te opdringerige of voortvarende overheid. Dat kan tot blokkerend verzet leiden tegen legitieme plannen van overheden waar veel burgers wel achter staan. De opbouw van een gedeeld belang, van een algemeen belang, dat het onderliggende beeld is dat inspanningen voor participatie ondersteunt, komt daarvoor onder zware druk. Nieuw is dat zeker niet, maar de balans lijkt nu meer door te hellen

naar de beschermende functie van specifieke vormen van privaat belang.

Die dominante neoliberale cultuur verweeft zich met de zeer gevoelige politieke agenda's die onder de noemer duurzaamheid of duurzame ontwikkeling worden gevat. Ze staan voor een omslag in systemen van werk, voeding, verplaatsing, wonen, fiscaliteit... De omslag naar duurzame systemen wordt bij sommige groepen burgers als een versterkte vorm van ongelijkheid gevoeld: die omslagen raken immers verworven belangen, raken ingebakken routines en stellen manieren van kijken naar het 'zo goed mogelijke' leven in vraag. Als het gevoelen bij mensen sterk is dat zij het gelag betalen en de hogere klassen niet, dan kan men het ze moeilijk kwalijk nemen dat ze, al dan niet via het kanaal van populistische partijen, uiting geven aan hun onvrede en hun eigen belangen willen beschermen.

Tot slot komt daar nog de problematiek van migratie en verkleuring bij. Het versterkt bij mensen het onbehagen in de samenleving en draagt zeker niet bij tot vertrouwen in politiek. Het leidt ertoe dat contexten voor mogelijke participatie grondig veranderen. De gedachte dat participatie steunt op een concept van algemeen belang, staat mede door de veranderende bevolkingssamenstelling onder druk. Van participatie moet nog maar blijken of er wel gedeelde belangen zijn tussen bevolkingsgroepen, vooraleer dat vervolgens eventueel tot versterking van het algemeen belang kan leiden. De religieuze factor komt daar nog eens bovenop, en het republikeinse burgerschap, met alle waarden van de liberale democratie die daarin zijn vervat, is niet het concept dat in alle politieke en religieuze culturen aanwe-

zig is. Dat burgerschapsconcept steunt op de gedachte dat mensen onderling hun eigen politieke omgeving maken en tot gemeenschappelijke beslissingen komen. Als mensen vinden dat die omgeving door een god is geschapen en voorbestemd, dan lijkt participatie een vorm van godslastering. Scheiding van waarden door migratiegolven gaat dan voor op integratie van waarden.

In de lokale praktijk

Steeds meer nemen burgers zelf initiatief en laten ze zich niet in bepaalde instrumenten dwingen of deinen ze niet mee op de agenda van het politieke systeem. De 'doe-het-zelf-democratie' verwijst naar allerlei vormen van burgerinitiatieven, van kleinschalige deelinitiatieven op wijkniveau tot en met grote burgerbewegingen zoals Ringland in Antwerpen. Ze organiseren zelf een bepaald deel van de publieke ruimte in de vorm van stadslandbouw, cohousing, zorgprojecten, mobiliteitsprojecten in de vorm van leefstraten, acties tegen fijn stof, de overkapping van de Antwerpse ring... Ze doen dat vaak uit onvrede of als tegenreactie tegen het ingesleten beleid van overheden of ze doen het omdat overheden vastlopen in hun bureaucratistische systeemdenken en niet meer in staat zijn nieuwe problematieken op een andere manier te hanteren. Deze burgerinitiatieven staan op hun autonomie en verwachten van lokale overheden vormen van afstandelijke steun, aangepaste regelgeving en eventueel open partnerschap in de vorm van samenwerking. In deze 'commons' hanteren burgers een scala van instrumenten, tot en met militante middelen, waarmee ze het politieke debat op

een meer autonome manier op scherp zetten en eventueel conflicten uitlokken om die agenda te beïnvloeden. Voor het debat over participatie is dat een interessante contextfactor. Het zet discussies over participatie in een ander formaat: het gaat er niet om hoe mensen betrokken moeten worden bij plannen van het bestuur. Het is veeleer omgekeerd: hoe kan het bestuur betrokken worden bij plannen en doe-gerichte acties van burgers? Hoe participeert het bestuur bij burgers? Het Toekomstverbond in Antwerpen is daarvan het prototype: Vlaamse en lokale overheden werken in partnerschap met de burgerbewegingen. Vanzelf gaat dat niet, het blijft een lastig politiek spel en het leidt tot stevige interne discussies binnen de burgerbewegingen. Maar het is wel illustratief voor andere verhoudingen die een andere bestuursstijl vergen. De samenwerking omtrent Leuven Klimaatneutraal in de gelijknamige vzw is een ander interessant voorbeeld.

Het is een boeiende ontwikkeling, omdat het goed toont dat participatie niet alleen gaat over de relatie tussen burgers en bestuur maar in de eerste plaats om relaties tussen burgers. In deze commonsachtige initiatieven moeten burgers met elkaar in discussie gaan, hun onderlinge conflicten regelen, tot overeenstemming zien te komen. In het verleden zijn er al meer periodes geweest waarin burgerinitiatieven actief waren (zie www.collective-action.info). Veel Vlaamse middenveldorganisaties zijn uit dat soort burgerinitiatieven gegroeid. Het lijkt er wel op dat we nu in een nieuwe periode van burgeractivering zitten. Het maakt deel uit van ideologische discussies: in welke mate moet de overheid optreden, taken afstoten en die door burgers laten

Welke microvormen van solidariteit zijn wenselijk, hoe ver gaan we daarin en in welke mate vullen ze de macrosolidariteit aan die we via de sociale zekerheid organiseren of tasten ze die aan? In een neoliberale context zijn dat geen neutrale vragen.

overnemen? Commons zijn bepaalde vormen van georganiseerde solidariteit die onvermijdelijk ook tot insluiting en uitsluiting leiden. Welke microvormen van solidariteit zijn wenselijk, hoe ver gaan we daarin en in welke mate vullen ze de macrosolidariteit aan die we via de sociale zekerheid organiseren of tasten ze die aan? In een neoliberale context zijn dat geen neutrale vragen.

De 'commons'-beweging gaat in tegen de neoliberale cultuur door nieuwe collectieven en vormen van solidariteit te creëren. Het zijn tegenbewegingen die tonen dat solidariteit en samenwerken niet weg zijn, maar dat ze in nieuwe vormen weer worden uitgevonden. Zo leiden deze vormen van participatie tot een herpolitisering van het maatschappelijke debat.

Het representatieve hart verschrompelt

Participatie verhoudt zich altijd tot de ontwikkelingen in de representatieve democratie. Participatie kan de representatie verrijken of aanvullen, maar in ons stelsel, ook vanuit juridisch oogpunt, is het finaal de representatiedemocratie die beslist over de inzet van publieke middelen. De verhouding tussen de wereld van de representatie, met zijn procedures en routines, en de wereld van de participatie kan niet anders dan complex zijn. Dat is evenwel niet als problematisch te beschouwen, het is de essentie van het democratische spel. We kunnen wel discussiëren over de manier waarop die verbindingen verlopen en over de wijze waarop de representatieve democratie zich daarop beter kan organiseren.

De politieke partijen spelen in die representatie een cruciale rol, zeker in ons politiek systeem, waar de partijpolitisering tot in de kleinste haarvaten van het politieke systeem doordringt, ook op het lokale niveau. De voormalige grote partijen zijn verschrompeld tot partijtjes en wie nu – tijdelijk? – groot is, leunt meer aan bij populistische stromingen. Iedereen in de partijpolitiek is alleen maar zeker van een onzekere toekomst.

Het ledenaantal van partijen daalt en de samenstelling van dat ledenaantal is niet representatief voor de samenstelling van de bevolking, al zit daar wat variatie op tussen de verschillende partijen. Het hart van de representatie, de politieke partijen, is niet meer representatief.

De relaties tussen politieke partijen en het middenveld zijn sterk veranderd: van de vertrouwde banden in de verzuilde omgeving met de politieke partij in de centrale regie, evolueren we naar een middenveld met klassieke zuilorganisaties die sterk verouderen en die niet langer instaan voor de zekere toevoer van kiezers, nieuwe leiders, steun en vertrouwen naar 'hun' partijen. We zien het klassieke middenveld dat zich veel autonomer opstelt en we zien nieuwe vormen van middenveld met even grote volatilititeit als bij de kiezers: nieuwe initiatieven en bewegingen komen en gaan. Ze staan op alle punten van het politieke spectrum, verweven met de grillige evoluties in het politieke landschap. Er is niet alleen het groen-linkse veld met de veel bezongen commons; er is evenzeer het meer rechtse veld met andere types van

Participatie kan de representatie verrijken of aanvullen, maar in ons stelsel, ook vanuit juridisch oogpunt, is het finaal de representatiedemocratie die beslist over de inzet van publieke middelen.

commons en burgerinitiatieven, die bijvoorbeeld vinden dat iedere maand rondkomen best wel met enig fijn stof gepaard mag gaan, of dat de buurt weer blank moet worden. Sommigen dragen gele hesjes.

Het onbehagen in het politieke systeem veroorzaakt paradoxen: aan de ene kant is de behoefte om in dialoog te gaan met burgers groter dan ooit om het beroemde of beruchte ‘draagvlak’ voor beslissingen op te bouwen, maar aan de andere kant willen partijen en politici tonen dat zij zich onderscheiden van andere partijen en proberen ze hun eigen ambities snel te realiseren. Sommige populistische partijen en politici geven daarbij aan rechtstreeks namens de kiezers te spreken en zonder meer te weten wat die kiezers willen. Participatie hoeft zelfs niet meer, de kiezer spreekt zogenaamd duidelijk genoeg via deze partijen. Wie vanuit zulke inspiratie het primaat van de politiek opeist, heeft geen boodschap aan al dat gezeur over participatie. En misschien kiezen burgers wel dit soort verlicht despotisme, omdat het steunt op de belofte van daadkracht. Genoeg gebabbeld, genoeg geparticipeerd. Weg met de post-its.

Participatieve politici

De paradox over de positie en houding van politieke partijen blijkt uit onderzoek bij partijleden. Dat onderzoek wijst erop dat een grote meerderheid van de leden van de politieke partijen openstaat voor meer participatieve democratie en daar zelf vaak een actieve rol in wil spelen. Er is dan bij de rollen die partijleden spelen geen scheiding tussen representatie en participatie, beide rollen vloeien in elkaar over. Politieke partijen voelen natuurlijk zelf aan dat ze onder druk staan en dat het oude organisatie-model niet meer goed werkt. Ze proberen

zich meer open te stellen voor autonome initiatieven, voor mensen die zich willen engageren maar niet in het partijpolitieke gewoel terecht willen komen. Het onderzoek geeft aan dat partijen naar netwerkachtige organisaties evolueren die meer verbindingen zoeken met nieuwe groepen in het middenveld. Op het lokale niveau merken we dat burgemeesters en schepenen niet meer kunnen terugvallen op hun partij om hun voldoende legitimiteit te geven. De lokale politieke partijen, als afdelingen van de grote partijen, stellen als actieve ledenorganisaties vaak niet veel meer voor en de ondersteuning vanuit de centrale partijorganisaties is sterk verminderd. Lokale bestuurders moeten daarom zelf aan de slag om een draagvlak op te bouwen en doen dat door meer participatieve initiatieven te nemen, zoals we hierboven hebben vermeld. We zien hier en daar, bij de schaarse echte lokale partijen, dat die voor vernieuwing in het politieke systeem kunnen zorgen, al worden ze vaak ook wel snel met dezelfde paradoxen geconfronteerd.

Deze ontwikkelingen roepen boeiende vragen op over de toekomst van de politieke partijen en in het bijzonder de lokale politieke partijen. In het debat over participatie worden de partijen vaak vergeten. Nochtans zijn ze uitingen van maatschappelijke betrokkenheid en dus van participatie, al weten we dat niet iedereen om die altruïstische redenen lid wordt van een partij. Wie blijft geloven in de kracht en de noodzaak van de representatieve democratie, moet bezig zijn met de toekomst van politieke partijen. De renovatie van de gemeenteraden en van de functie van volksvertegenwoordiger is daarvan een onderdeel.

Politici en politieke partijen moeten zich meer openstellen voor debat en interactie, veel meer

dan in een bestuurscentrisch systeem waarin en waarvan zij het begin en het einde waren. Burgers en vooral de nieuwe vormen van (tijdelijke) middenveldorganisaties zijn veel autonomer, zijn professioneler en kunnen een veel rijker en strategischer register bespelen van eigen initiatief, eigen informatie, actie, tegenactie, debat en beïnvloeding. Projecten of initiatieven die nadrukkelijk onder de noemer participatie varen, zijn dan maar één element in een bredere ontwikkeling. Participatief staat dan niet voor een bepaalde tijdelijke werkwijze met bepaalde instrumenten voor specifieke beleidsprojecten, maar veeleer voor een brede eigenschap, een publieke cultuur waarin beleidsprocessen verlopen: conflicten en scherpe acties; discussies in het publieke debat. Die publieke cultuur wordt gevoed door bestuurders (politici en ambtenaren) die initiatieven nemen of die dat stimuleren, hij kan gevoed worden door burgers die zelf hun agenda presenteren en het debat aangaan, op veel verschillende manieren, over de objecten die in allerlei publieke processen aan de orde zijn. Zo kan het bijvoorbeeld dat het publieke debat in een stad lange tijd beheerst wordt door de problematiek van mobiliteit en fijn stof. Door de spontane conflicten en spontane organisatie die zich in de stad ontwikkelt, groeit dan een virtueel politiek debat dat allerlei aspecten van participatie in zich heeft, zonder dat het zo wordt genoemd.

Het gaat over mobilisatie, over politisering van de discussie, over militante acties, over burgers die zelf en ongevraagd initiatief nemen. Mocht er bijvoorbeeld een volksraadpleging zijn over de invoering van een lage-emissiezone, dan is dat maar één element in het debat over participatie, terwijl daar in de pers alle aandacht naartoe gaat.

Het brede en meer continue democratische debat is veel rijker en participatiever dan die georganiseerde initiatieven. Als dat zich dan vervolgens in alle lokale besturen ontwikkelt, in verschillende vormen en op uiteenlopende ritmes, dan heeft dat een belangrijke impact op het Vlaamse niveau. Het is wel lokaal, maar niet langer plaatselijk. Vanuit dat perspectief evolueren we niet naar een steeds slechter functionerende democratie, het beeld van de democratie in crisis dat nu overheerst, maar evolueren we net naar meer democratie. De politieke agenda is veel minder voorspelbaar, veel minder van bovenaf stuurbaar en voor bestuurders beheersbaar, het systeem is veel meer fluïde en chaotisch. Maar net daarom is het wellicht democratischer. ■

DIT ESSAY KOMT UIT BESTUURSKUNDE: DE KUNST VAN HET TWIJFELEN. OP VERKENNING MET FILIP DE RYNCK: TUSSEN WETENSCHAP EN PRAKTIJK. DEZE REFLECTIES BIJ EEN EMERITAAT ZIJN EEN UITGAVE VAN VANDEN BROELE.

Stadsmakers verbinden inwoners

GERAARDSBERGEN - Voor schepen van Burgerparticipatie Kristin Vangeyte was het hartverwarmend hoeveel mensen zich in coronatijd spontaan aanboden om elkaar te helpen. 'Nu moet je nog meer dan anders in verbinding staan met je mensen. Daarom schakelen we inwoners in om te begrijpen wat het stadsbestuur kan doen om hen echt te helpen.'

Met de campagne #solidairGeraardsbergen wil de stad samen met inwoners aan de concrete uitwerking van de hulpmatregelen werken. Op korte termijn peilt de dienst samenleven bij inwoners naar voorstellen om hen te ondersteunen in de mogelijke gevolgen van de corona-

crisis. Dat gebeurt onder de noemer *stadsmakers* via een oproep op Facebook, Hoplr, de gemeentelijke website en een e-mail naar alle adviesraden, dorpsraden en wijkcomités. De toeliders in diversiteit vertalen de oproep in verschillende talen en verspreiden hem bij de nieuwkomers onder de bevolking.

Meer dan 25 ideeën kwamen naar boven. Een werkgroep met geëngageerde stadsmedewerkers bekijkt alle voorstellen en voegt eigen voorstellen toe. Als tweede stap beslist het college van burgemeester en schepenen naar welke ingezonden ideeën het budget gaat. Dit jaar reserveert de stad 50.000 euro ruimte die burgers kunnen invullen. De komende jaren wordt dit budget zelfs verdubbeld.

Een inwoner stelt voor dat de stad privé-eigenaars van tuinen stimuleert om hun tuin open te stellen voor spelende buurtkinderen. Tijdens de lockdown hebben zoveel stadskinderen spelen in de buitenlucht gemist. Een ander voorstel is om de telefoonrondes naar iedere 80-plusser voort te zetten, eventueel aangevuld met een fysiek bezoek.

Een denktank zal de 25 ideeën die na een oproep geselecteerd werden, verder uitwerken.

Een inwoner stelt voor dat de stad privé-eigenaars van tuinen stimuleert om hun tuin open te stellen voor spelende buurtkinderen. Tijdens de lockdown hebben zoveel stadskinderen spelen in de buitenlucht gemist.

De stad richt een denktank op, samengesteld uit inwoners, om de 25 ideeën uit te werken. Op die manier wil ze ook op lange termijn burgers betrekken bij de keuze van steunmaatregelen. De impact van deze crisis zal namelijk nog een hele tijd op de stad wegen. Sarah Lequeu van de dienst samenleving hoopt dat inwoners niet alleen ideeën bedenken maar ook zelf deelnemen aan de uitvoering.

De stad werkte deze legislatuur een ambitieus participatieplan uit. Ze stelt in totaal 1,2 miljoen euro participatiebudget beschikbaar. Zo wil ze een communicatienetwerk opzetten met inwoners, verenigingen, adviesraden en andere groeperingen om de communicatie tussen inwoners en stad te versterken. Daarnaast wil ze ook verschillende 'werven' opzetten waar burgers en overheid een gedeelde uitdaging aan-

gaan. Ze wil experimenteren met rolverschuivingen tussen overheid en burgers. Sommige participatieplannen zijn door de coronacrisis enkele maanden uitgesteld of louter online georganiseerd. 'Het stadsbestuur van Geraardsbergen wil meer dan ooit het partnerschap met burgers als reflex hanteren,' beklemtoont schepen Kristin Vangeyte ferm. De uitdagingen die corona met zich meebrengt, doen het stadsbestuur nog meer geloven in deze ambitie. ■

JOKE VANREPELEN IS VVSG-STAFMEDEWERKER
PARTICIPATIE EN INNOVATIE

Sarah Lequeu, dienst samenleving,
sarah.Lequeu@geraardsbergen.be
Schepen Kristin Vangeyte,
kristin.vangeyte@geraardsbergen.be

JCC-Betalen

Een snel, veilig en eenvoudig kassasysteem. Speciaal ontwikkeld voor gemeenten en steden!

Eén betaalsysteem dat breed inzetbaar is binnen uw lokaal bestuur. Hierdoor zijn alle betalingsgegevens centraal inzichtelijk. Of het nu gaat om een bancontact, cash of online betaling. U vindt het allemaal terug in JCC-Betalen. Wel zo overzichtelijk!

JCC-Betalen kan eenvoudig met ieder willekeurig financieel pakket communiceren. Daarnaast kunt u JCC-Betalen integreren met een gesloten betaalsysteem van Cikam of Gunnebo.

We maken gebruik van de nieuwste betaalterminals, voorzien van alle moderne betaalmogelijkheden. Heeft u al betaalterminals? Geen probleem, JCC-Betalen koppelt met de meeste gangbare betaalterminals.

Vraag vrijblijvend een demonstratie aan bij u op locatie via:
www.jccsoftware.be

Bekend van JCC-Klantgeleiding en JCC-Afspraken.
+31 (0)541 62 70 62 • info@jccsoftware.nl • www.jccsoftware.be

Ik kan zelfs in het gemeentehuis contactloos betalen!
#modern #handig

 jccsoftware
let's get it together!

Gecoro

Nu de gemeenteraad de leden aanwijst

Als iemand in het college twijfelt over de kracht van een nieuw plan voor een bepaald gebied zal de gecoro-ploeg er met een onafhankelijke kijk op de zaken graag een pittig advies over geven. Maar hoe stel je deze gemeentelijke commissie voor ruimtelijke ordening foutloos samen?

De gecoro is een gemeentelijke adviesraad die het college of de raad adviseert over ruimtelijke orderingsvraagstukken. Decretaal is geregeld dat na de samenstelling van de gemeenteraad ook de gecoro opnieuw moet worden aangewezen. Het afgelopen jaar hebben dan ook zowat alle gemeenteraden een nieuwe gecoro goedgekeurd. Dat gemeenteraden dit deden was nieuw. Na de vorige gemeenteraadsverkiezingen werd de samenstelling van de gecoro immers nog goedgekeurd door de deputatie. In de meeste gevallen reden de gemeenten een foutloos parcours, in de zin dat er geen klacht werd ingediend en dat er (dus) ook geen schorsing van het gemeenteraadsbesluit gebeurde. In een tiental gemeenten schorste het toezicht echter de gemeenteraadsbeslissing wél. De VVSG nam deze dossiers door en geeft de belangrijkste *lessen* weer, zodat de samenstelling van de nieuwe gecoro's de volgende keer hopelijk vlot en foutloos kan verlopen. ■

XAVIER BUIJS IS VVSG-STAFMEDEWERKER RUIMTELIJKE ORDENING

tips voor een foutloze samenstelling

1 >

Geef op voorhand criteria op

De gecoro moet onafhankelijk kunnen functioneren ten behoeve van het algemeen belang. Na een oproep tot kandidaatstelling besliste een gemeente daarom dat kandidaat-leden uit de vastgoed- of bouwsector geen plaats konden nemen in de gecoro. Het toezicht was echter van mening dat je alleen groepen kunt uitsluiten als daar op voorhand toe wordt besloten. Nu hebben deze mensen zich kandidaat gesteld, terwijl zij eigenlijk geen enkele kans maken, ongeacht hun cv of onpartijdige houding. Als je als gemeente dus bijvoorbeeld geen leden van buiten de gemeente wenst op te nemen of bepaalde beroepen principieel wilt uitsluiten, beslis je dat beter op voorhand.

2 >

Check of organisaties een maatschappelijke geleding vertegenwoordigen

In het besluit dat de organisatie van de gecoro regelt, wordt een reeks maatschappelijke geledingen opgesomd die deel uit kunnen maken van de gecoro. Die lijst in het besluit bevat suggesties; gemeenten kunnen deels of allemaal andere geledingen kiezen, zolang ze maar relevant zijn voor de gemeente, natuurlijk. Wel moeten de gekozen maatschappelijke geledingen onderling verschillend zijn. In hetzelfde besluit wordt expliciet aangehaald welke maatschappelijke geledingen als onderling verschillend beschouwd moeten worden. Zo moet de geleding 'natuur en milieu' verschillend worden geacht van de geleding 'landbouw'. Vandaar dat een besluit waarin milieu, natuur en landbouw in één maatschappelijke geleding werd opgenomen, niet kan. Bovendien mag een organisatie die zich zowel richt op landbouw als op natuur (zoals een regionaal landschap) niet worden aangeschreven voor een kandidaatstelling voor de maatschappelijke geleding natuur en milieu.

3 >

Vul alle beschikbare plaatsen in

Het komt voor dat gemeenten ondanks een uitgebreide oproep onvoldoende kandidaturen voor deskundige leden van de gecoro krijgen om het aantal plaatsen van de gecoro in te vullen. Of dat de maatschappelijke geledingen vastliggen, maar dat er geen organisaties of personen zich daadwerkelijk kandidaat stellen om een bepaalde maatschappelijke

geleding te vertegenwoordigen. Of dat de kwaliteit van de kandidaten zo laag is dat ze niet kunnen worden aangesteld. Maar plaatsen voorlopig vacant laten en alvast beginnen met de nieuwe gecoro, kan niet. Wat wel kan is een bijkomend initiatief nemen om nieuwe kandidaten te zoeken of na te gaan of het aantal leden van de gecoro kan worden verminderd of dat ook met een maatschappelijke geleding minder kan worden toegekomen.

4 >

Beslis in besloten zitting met openbare stemming

De benoeming van de leden van de gecoro gebeurt in besloten zitting, met openlijke (= mondelinge) stemming. De regelgeving geeft aan dat de aangelegenheden die de persoonlijke levenssfeer raken, in besloten zitting moeten worden behandeld. Bij het stemmen over de kandidaat-leden van gecoro kunnen er persoonlijke gegevens en bekwaamheden aan bod komen in de bespreking. Door dit deel van de vergadering besloten te houden kunnen de raadsleden toch vrij debatteren over de verschillende kandidaten. De stemming over de aanstelling van de leden zelf verloopt niet geheim.

5 >

Kies de juiste stemmethode

Begin er maar aan: hoe zorg je ervoor dat je enerzijds de gemeenteraad daadwerkelijk de keuze laat over wie in de gecoro zit, tegelijkertijd de verdeling effectieve leden/plaatsvervangers, de genderverhouding en de voorstellen vanuit de maatschappelijke geledingen respecteert en tot slot ook nog efficiënt vergadert? Het is mogelijk dat de gemeenteraad over de samenstelling van de gecoro in haar geheel kan stemmen, eventueel na amendement. Ook eerst over de groep van effectieve leden en dan over die van plaatsvervangers stemmen, is mogelijk. Maar als een van de raadsleden daarom vraagt, moet er per kandidaat gestemd worden. In geval van een afzonderlijke stemming moet er steeds over alle kandidaten gestemd worden, dus ook over de personen die zich kandidaat stelden als effectief of plaatsvervanger, maar die niet door het college werden voorgedragen. Een stemming per kandidaat kan dan ook behoorlijk tijdrovend en complex zijn. Stemafspraken maken binnen de meerderheidspartijen over op wie wordt gestemd, lijkt een manier te zijn om toch orde in de vele mogelijkheden te scheppen. Dergelijke stemafspraken vooraf hoeven geen probleem te zijn, omdat uiteindelijk de wil van de democratische meerderheid wordt gerespecteerd.

6 >

De voorzitter: een geval apart

De regelgeving bepaalt dat de voorzitter uit de deskundigen wordt aangewezen door de gemeenteraad. Daarom moet de gemeenteraad apart over de voorzitter kunnen stemmen. Het kan immers zo zijn dat de raad iemand wel geschikt vindt als deskundig lid van de gecoro, maar niet als voorzitter ervan. Hetzelfde geldt voor de ondervoorzitter.

7 >

Motiveer de gemeenteraadsbeslissing

Niet alleen de wijze waarop over de gecoro wordt gestemd is een hersenbreker; ook de motivatie van de gekozen leden kan dat zijn. De gemeenteraad moet zelf beslissen over de samenstelling van de gecoro, het college kan dat niet in zijn plaats doen. De samenstelling van de gecoro moet natuurlijk afdoende worden gemotiveerd. In de beslissing zelf moeten de juridische en feitelijke overwegingen staan. In het besluit zelf wordt vermeld waarom de voorkeur is gegeven aan de uiteindelijk gekozen kandidaten, de zogenaamde vergelijking van 'titels en verdiensten'. Zo'n motivering kan door een quotering of weging aan de hand van tekst, cijfers of symbolen. Een besluit dat nergens aangeeft dat de gemeenteraad is overgegaan tot de vergelijking van de titels en verdiensten van alle kandidaten en evenmin op basis van welke objectieve elementen de raad zijn keuze heeft gemaakt, is niet formeel gemotiveerd.

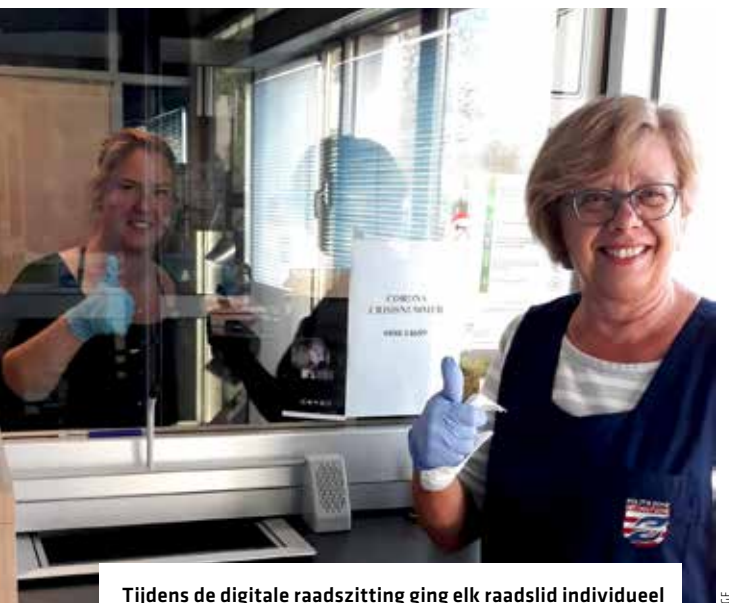
Een vergelijking van titels en verdiensten is evengoed nodig als er maar even veel kandidaten zijn als plaatsen in de gecoro en iedereen dus 'geplaatst' wordt. Ook in zo'n geval kan de kwaliteit van de kandidaten immers onvoldoende zijn. Een gemeente mag er dus niet zomaar van uitgaan dat de door organisaties zelf voorgedragen kandidaturen ook van voldoende kwaliteit zijn.

8 >

Maak (on)afhankelijkheid van leden concreet

Sommige klachten gingen over de (on)afhankelijkheid van de gecoro-leden. Zo werd gesteld dat een provinciaal personeelslid geen ondervoorzitter van een gecoro kan zijn, omdat te verwachten valt dat zij de positie van de provincie zal verdedigen bij eventuele toekomstige projecten. Het toezicht beperkt zich echter tot nagaan of bij de benoeming sprake is van decretale onverenigbaarheden en tot de vaststelling dat de regels die gelden op het vlak van belangenvermenging er ad hoc toe kunnen leiden dat een lid afwezig moet zijn.

Coronacrisis dwingt politieraad om creatief te vergaderen

Tijdens de digitale raadszitting ging elk raadslid individueel stemmen via een doorgeefluik en achter veiligheidsglas.

HET HOUTSCHE - Omdat er tijdens de coronaperiode plots geen mogelijkheid tot fysiek vergaderen meer bestond, besliste het politiecollege van de politiezone Het Houtsche (gemeenten Zedelgem, Beernem en Oostkamp) de geplande politieraad van 30 maart 2020 te verdagen. Wel bijzonder jammer omdat op die raad de voordracht voor het mandaat van de korpschef op de agenda stond. Een punt waar een geheime stemming voor nodig was.

Volgens de wet kan een politieraad in tegenstelling tot de gemeenteraad niet digitaal vergaderen. Sinds 2018 was het wettelijk mogelijk dat het politiecollege digitaal vergaderde indien het huishoudelijk reglement van het politiecollege dit voorzag. Maar dit gold niet voor de politieraad. Al meteen bij aanvang van de coronacrisis bekeek de VVSG samen met de FOD Binnenlandse Zaken hoe de politieraad kon plaatsvinden tijdens de coronaperiode. In eerste instantie konden enkel dringende agendapunten via een digitale politieraad behandeld worden, na voorafgaand akkoord van de leden van de politieraad. Al gauw bleek dat de coronacrisis enige tijd zou aanslepen. Veel politiezones vroegen, naar analogie met wat mogelijk was voor de gemeenteraad, om ook niet-dringende agendapunten te behandelen op een digitale politieraad. Het federaal bestuurlijk toezicht liet, op vraag van politiezones en de VVSG, naderhand en uitzonderlijk toe om digitaal vergaderen mogelijk te maken voor

niet-dringende punten. De lokale politiezones waren vrij om hierin creatieve oplossingen uit te werken, weliswaar rekening houdend met de principes van de democratische besluitvorming. De voorzitter moest wel besluiten tot niet-openbaarheid van de zitting en de meerderheid van de raadsleden moest akkoord gaan met de voorgestelde werkwijze.

Geheime stemming, wat nu?

De voordracht van een nieuwe korpschef kon nu wel op de agenda, maar de geheime stemming voor dit punt organiseren bleef nog steeds een probleem. In de politiezone was hiervoor geen digitaal stemsysteem aanwezig. Een nieuwe datum werd vastgelegd in de tweede helft van april. Voor deze zitting zou een bijzondere werkwijze gehanteerd worden, na afstemming met de VVSG en het federaal bestuurlijk toezicht. De politieraadsleden kregen schriftelijk een werkwijze voorgesteld waarmee ze akkoord moesten gaan. Volgens de voorgestelde werkwijze

werd het agendapunt 'schorsing van de openbaarheid' ingevoegd. Vier agendapunten (eetaflegging commissaris, toelichting veiligheidsbeeld criminaliteit, toelichting veiligheidsbeeld verkeer en varia) werden verdaagd naar de zitting van eind juni. Veertien agendapunten werden digitaal overgemaakt, waarbij de raadsleden de vraag kregen om per mail hun goedkeuring te geven. Over deze agendapunten was er mogelijkheid tot debat of toelichting op de digitale vergadering. Bovendien zou er een agendapunt met fysieke stemming zijn. Voor deze fysieke geheime stemming ontving elk raadslid een tijdsvoorstel om met drie minuten interval naar het veiligheidsgebouw in Oostkamp te komen en daar te stemmen. Deze stemming, alsook de opening van de stembox, de telling en het resultaat zou van bij de start als digitale vergadering gevolgd kunnen worden. Hiertoe kon het raadslid ook een mailadres opgeven. De politieraadsleden ontvingen dit voorstel binnen de wettelijk geldende termijnen voor een politieraad, samen

met de initiële agenda, het verslag van de vorige zitting, het ontwerpverslag voor deze uitzonderlijke zitting en een timing voor de fysieke stemming.

Ze kregen de vraag hun akkoord te verlenen aan de werkwijze, aan te geven of ze fysiek zouden komen stemmen, hun akkoord te verlenen aan de veertien digitale agendapunten (eventuele vraagstelling was voorzien) en een mailadres voor de digitale vergadering op te geven.

Op de eerste twee punten moesten ze vóór een bepaalde datum antwoorden, want als het quorum niet bereikt werd, kon nog tot een fysieke zitting overgegaan worden. Op de twee andere punten konden ze reageren tot uiterlijk de dag voor de zitting. De raadsleden kregen bovendien op twee tijdstippen (avond voordien en middag voorafgaand aan de vergadering) de mogelijkheid om de digitale connectie te tes-

ten. Verschillende raadsleden maakten hiervan gebruik.

Creatieve politieraad

De digitale vergadering via Lifesize werd geopend bij aanvang van de fysieke stemming waarbij ieder politieraadslid kon inloggen en de stemming volgen. De secretaris gaf elke keer toegang tot het gebouw. Vervolgens kreeg elk raadslid een stembrief via een doorgeefluik en achter veiligheidsglas. Na de stemming deponeerde het raadslid onder digitaal toezicht de stembrief in een 'stembox'. Continu droegen de secretaris en de raadsleden handschoenen en gebruikten ze ontsmetting. Tussen elke stemming ontsmette een onderhoudswerker alles.

Toen de stemronde voorbij was, werd de 'stembox' onder ononderbroken digitaal toezicht overgebracht naar de vergaderzaal waar het politiecollege,

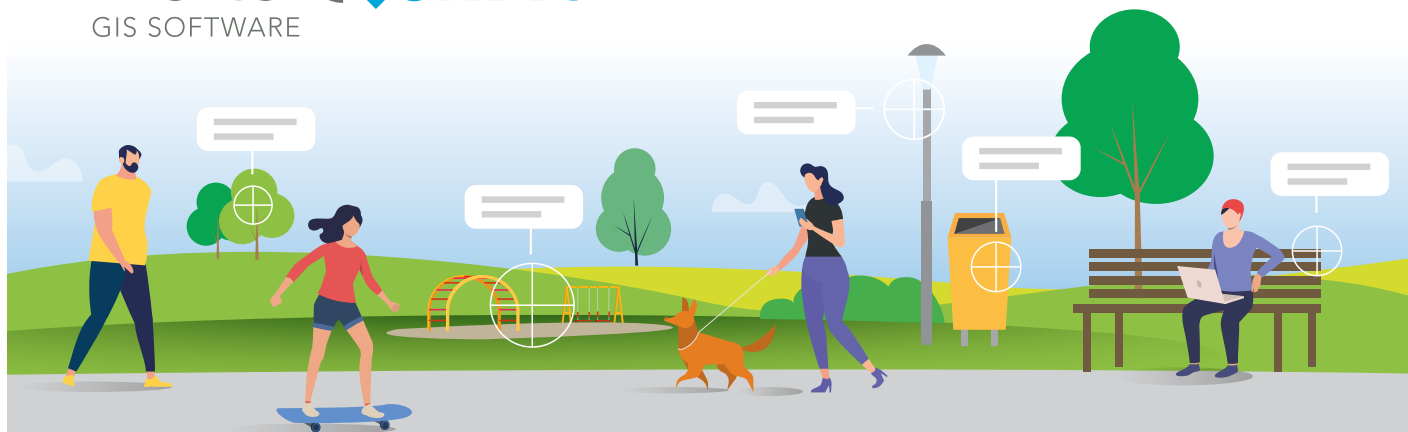
de waarnemend korpschef, de secretaris en de twee jongste politieraadsleden fysiek aanwezig waren om de telling van de stemmen te volbrengen. Dit uiteraard met naleving van de nodige maatregelen voor fysieke afstand. Na een korte toelichting van de agenda door de voorzitter werden de stemmen geteld en het resultaat onmiddellijk aan de politieraadsleden afgekondigd. Hierna werd dit ook per mail aan alle politieraadsleden meegedeeld.

En toen was de voordracht een feit. Alle politieraadsleden namen deel aan de digitale werkwijze voor de politieraad. Deze werkwijze werd uitgebreid opgenomen in de notulen van de zitting en in het verslag. Deze aanpak werd intussen al door andere politiezones als goede praktijk overgenomen. ■

MIA GOBERT IS POLITIESECRETARIS VAN DE POLITIEZONE HET HOUTSCHE

DataQuint

GIS SOFTWARE

Zo makkelijk kan het beheer van het openbaar domein zijn

Hoe houdt u zicht op de vele individuele objecten in het openbaar domein? En hoe organiseert u dat zo efficiënt mogelijk? DataQuint helpt. Met GeoVisia, onze slimme software, maken we integraal beheer makkelijker dan ooit. Gebruik GeoVisia voor inspectie, inventarisatie en het beheer van uw objecten. Helemaal OSLO-proof en ingericht volgens uw werkproces.

Bel of mail ons voor een vrijblijvende demo.
+31 (0) 88 - 770 48 00
info@dataquint.be

DataQuint is onderdeel van Conxillium

www.dataquint.be

'We moeten robuustheid in het systeem krijgen, zodat mensen elkaar in tijden van crisis snel vinden. Dat lukt alleen maar als je elkaar kent, als je weet wat de ander in huis heeft en wat er bij de ander niet werkt.'

Zet vaste regiostructuren op poten

De eerste les die de lokale, Vlaamse en federale politici uit de coronacrisis moeten trekken is dat ze vaste regiostructuren moeten opzetten, zo zegt professor bestuurskunde **Wouter Van Dooren**. 'Laten we daar de gezamenlijke bestuurlijke energie in steken in plaats van in een staatshervorming of een fusieoperatie.'

Wouter Van Dooren:
'Let op, fixeer je niet op een
epidemie. Er zijn nog crisissen
die op ons afkomen. Denk
aan de droogtecrisis. Alle
bestuursniveaus zullen opnieuw
kritisch moeten kijken naar wat
ze doen.'

Voor Wouter Van Dooren, professor bestuurskunde aan de Antwerpse Universiteit, viel het op dat er tijdens de coronacrisis veel samengewerkt werd op het lokale niveau.

'Alle projecten en subsidies die in het verleden aangewend werden om samenwerking van de grond te krijgen verbleken bij de impuls tot samenwerken die we vandaag zien. Dat is goed om vast te houden. Die samenwerking verliep vaak tussen lokale besturen in relatief kleine regioverbanden. Gemeenten speelden een cruciale rol om ook de zorginstellingen zoals woon-zorgcentra en ziekenhuizen aan tafel te krijgen.'

Bedoel je de eerstelijnszones voor de gezondheidszorg?

'Deze zones hebben nog niet echt gewerkt, zeker niet overall. Tijdens de coronacrisis verliep de coördinatie vooral via het systeem van de noodplanning, met de lokale noodplanningsambtenaren, de provinciegouverneurs en de Nationale Veiligheidsraad. Maar die eerstelijnszones vormen wel de schaal waarop we moeten denken. We moeten wel streven naar vaste regioverbanden om dit soort samenwerking te verankeren. Dat is de les die we moeten meenemen van dit samenwerkingsmomentum. Hoe organiseren we ons en halen we iets positiefs uit deze crisis?'

STEFAN DEWILDE

De lokale besturen zijn meteen in actie geschoten, ze hebben de voorbije maanden hard gewerkt en bakens verzet.

'Tijdens de eerste fase van de coronacrisis hebben de lokale besturen het goed gedaan. Ze hebben heel responsief gereageerd. Maar ik denk dat het nog wat vroeg is om het rapport van de verschillende overheidsniveaus te maken. Dat kan nog niet, want de context is nog dagelijks aan het veranderen. Ik wil er in elk geval geen paardenkoers tussen overheden van maken.'

'Alle overheden moeten nu nadenken. Wat is de impact van de coronacrisis op de korte en middellange termijn? Bijvoorbeeld op het vlak van financiën. Wat zullen de sociale gevolgen zijn op de langere termijn en wie neemt daarvoor welke taak op? En hoe maken we de overheid – alle overheden samen – meer robuust. Er is een collectief denkproces nodig.'

Hoe zie jij die regio's georganiseerd worden?

'Ik denk dat de vaste regio's een fundament kunnen vormen waarop de Vlaamse en federale overheid kunnen bouwen. Het werkingsgebied van deze vaste regioverbanden hoeft niet noodzakelijk dat van de eerstelijnszones zijn. Op dit moment zijn er verschillende samenwerkingsverbanden op zoveel beleidsdomeinen, denk aan veiligheid, welzijn, onroerend erfgoed, wonen of milieu. Die hebben telkens een eigen logica, met als gevolg dat je voor het ene thema samenwerkt met die partners en voor een ander met andere partners. Dit leidt tot veel vrijblijvendheid. We moeten robuustheid in het systeem krijgen, zodat mensen elkaar in tijden van crisis snel vinden. De variatie in verbanden laat niet toe dat je beleid over domeinen heen coördineert. De coronacrisis leert ons dat net die coördinatie belangrijk is.'

‘Ik pleit voor dus voor gebiedsdekkende vaste werkingsgebieden. Zie dit als een staats hervorming. Het is veel beter om de bestuurlijke energie te steken in vaste gebiedsomschrijvingen voor samenwerking tussen gemeenten.’

Op welke basis of in welk domein zouden de regio’s ideaal gestoeld zijn?

‘Op basis van een sociologische analyse van wat ze in het Frans zo mooi “les bassins de vie” noemen: wat is de actieradius van de bewoners, in welke gebieden leven de mensen, waar winkelen ze, waar lopen ze school, dat is de analyse die je moet maken voor de regiovorming. Het is natuurlijk meer dan onderwijs en shoppen, het is ook cultuur en wonen. In welke gebieden gaan mensen op zoek naar een nieuwe woning of doen ze aan vrije tijd? Deze kennis moet de basis zijn om die gebieden te omschrijven. En aan de grens moet je altijd keuzes maken of compromissen sluiten. Binnen het onderzoeksprogramma van het Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing heeft de UGent trouwens al veel denkwerk verricht over stadsregio’s. Ook sociaal geografen hebben al veel analyses gemaakt. We moeten niet van een wit blad vertrekken.’

‘De sociale logica van hoe mensen samenleven en de ruimte gebruiken moet de institutionele logica dicteren. Andersom is niet mogelijk en leidt tot problemen. Dit is een hele opgave. Als we erin slagen om vaste regio’s vast te leggen, dan moeten we daarna zoveel mogelijk bestaande samenwerkingsverbanden alignerend. Dat is een hele opdracht. Het vraagt veel bestuurlijke en politieke energie. Daarom zeg ik, besteed daar energie aan in plaats van aan fusies of een federale staats hervorming. Als we heel wat coördinatievraagstukken in die regio’s kunnen opvangen, worden de andere staats hervormingen minder prangend.’

Laat zo’n regionale schaal wel maatwerk toe? Elke gemeente zoekt toch naar antwoorden voor de eigen problemen?

‘Dat klopt. Politici zijn in hun gemeente verkozen en niet in de buurgemeente. Maar die focus op de eigen problemen heeft ook negatieve effecten. Deze effecten kun je in een regio aanpakken. Gemeenten hebben wel eens de neiging om met andere gemeenten in de regio in competitie te gaan. Gemeenten schrijven in hun beleidsplannen liever dat ze jonge gezinnen met kinderen willen accommoderen dan dat ze pakweg ex-gedetineerden, vluchtelingen of Romagezinnen willen aantrekken. Je ziet die competitie ook in het vergunningenbeleid. Ondanks de betonstop worden er nog volop vergunningen uitgereikt om open ruimte in te nemen. Zo zijn we eigenlijk al jaren onze volgende crisis aan het organiseren. Binnen zo’n vaste regio zou de competitie getemperd kunnen worden. Omdat dezelfde gemeenten voor veel beleidsdomeinen rond de tafel zitten, is het allicht politiek ook

gemakkelijker om compromissen te sluiten. Als de nieuwe KMO-zone in gemeente A wordt toegelaten, dan kan het nieuwe cultuurcentrum voor de regio misschien in gemeente B.’

En de provincies?

‘Overlaad het debat niet. Als de regiovorming klaar is en die regio’s werken, dan zouden ze provinciale taken kunnen overnemen. Misschien kunnen die regio’s in een aantal gevallen zelfs de voorbode vormen van een grote fusie. Misschien ook niet. Het zou ook kunnen dat de werking in vaste regio’s een mooi tussenmodel is tussen politieke nabijheid in kleine gemeenten en efficiënte capaciteitsopbouw in de regio. Het moet stap voor stap gaan en elke stap moeten we met een open blik evalueren.’

Lijken die regio’s niet heel sterk op de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden?

‘Zeker niet op de energie-intercommunales, die zijn zo groot dat ze eerder op een Vlaamse schaal dan op een lokale schaal werken. Als je een bestuursniveau toevoegt, moet het een andere schaal bedienen dan Vlaanderen, dan moet het aansluiten bij die “bassins de vie”, je moet de sociologische logica volgen.’

‘Voor zulke verbanden mogen de regio’s niet te groot zijn. Samenwerken is mensenwerk. De algemeen directeuren en de burgemeesters, maar ook anderen moeten elkaar kunnen kennen. Een verband van dertig of veertig gemeenten is een veel te grote schaal. De individuele stem van een gemeente wordt dan niet gehoord. Zeker niet kleine stemmen. In een verband van vier tot zes gemeenten ligt het anders, dan kun je de lokale finesse op tafel leggen. Ik zou ook de discussie over de intercommunales niet in het debat betrekken. Vanuit hun bedrijfslogica is de grote schaal van intercommunales vaak best te verantwoorden.’

Wat zal dit kosten?

‘Dat hangt ervan af. Als je met weinig aan tafel zit, kun je de werklust verdelen, je hoeft niet zo nodig een nieuwe administratie op te richten. Er bestaan genoeg juridische instrumenten om flexibel samen te werken.’

Moet er dan een apart bestuur bij, met een aparte raad?

‘Voorlopig niet. Maar naarmate er meer gebeurt in de regio, zal ook de politieke vertegenwoordiging moeten volgen om de politieke verantwoording te

STEFAN DEWICKERE

borgen. Maar je moet wel vaste werkingsgebieden afbakenen, op basis van transparant studiewerk. We moeten op zoek naar de grootste gemene deler van de bestaande verbanden op basis van socio-economische gehelen. Werkingsgebieden die lijnrecht ingaan tegen de gebiedslogica kunnen niet. Slaapsteden die samenspannen rond de centrumstad of een centrumstad die de deur dichthoudt, kan niet.'

Tijdens deze crisis hebben gemeenten veel taken opgenomen waarvoor ze niet echt verantwoordelijk zijn.

'Alle bestuursniveaus hebben veel taken opgenomen. Nu moeten we ons afvragen welk niveau welke taken het best opvangen. Misschien zijn er ook dingen die we niet meer moeten doen. En let op, fixeer je niet op een epidemie. Er zijn nog crisissen die op ons afkomen. Denk aan de droogtecrisis. Alle bestuursniveaus zullen opnieuw kritisch moeten kijken naar wat ze doen.'

De eerste jaren komen de financiële problemen op de lokale besturen af, is dit dan wel het moment om aan regiovorming te doen?

'Het klopt, er komt veel op de lokale besturen af. Corona zal een sterk effect hebben op de gemeentelijke inkomsten, want vele retributies worden niet geïnd. De aanvullende personenbelasting zal ook een duik maken. De federale overheid zal minder belastingen innen en dus dalen ook de aanvullende belastingen. We weten natuurlijk niet hoe snel de economie herstelt.'

'Aan de andere kant zijn er ook nieuwe uitgaven. Bovendien is er nog remediëring nodig voor de extra

Wouter Van Dooren:
'In elk geval hebben de meerjarenplannen een update nodig. Welke investeringen zullen gemeenten nog doen? Je kunt ook niet verwachten dat de andere bestuursniveaus het voor de lokale besturen zullen oplossen. Ze zullen dat zelf moeten doen.'

zorg na corona, denk aan meer werkloosheid, meer mensen zullen een leefloon aanvragen of in schuldbemiddeling moeten gaan.'

'In elk geval hebben de meerjarenplannen een update nodig. Welke investeringen zullen gemeenten nog doen? Je kunt ook niet verwachten dat de andere bestuursniveaus het voor de lokale besturen zullen oplossen. Ook boven de Vlaamse en federale begroting hangen donkere wolken. De gemeenten zullen het zelf moeten doen.'

'Ik betwijfel of we het financiële plaatje rondkrijgen met wat "efficiëntiewinsten". Ofwel verhoog je belastingen, ofwel knip je in de dienstverlening. Alle bestuursniveaus zitten in hetzelfde bootje. Politici moeten zeggen dat ze minder doen of meer belastingen heffen. Dat is politiek bedrijven. Mensen begrijpen heus wel dat er keuzes moeten worden gemaakt.'

Zou je kunnen beweren dat de vaste regio's hierbij kunnen helpen?

'Zo'n regiovorming levert geen financiële winsten op, denk ik, wel meer of betere dienstverlening. Bovendien zal een systeem van regio's robuuster zijn bij crisissen. En als burger verwacht je dat van je overheid. Als het mis gaat, dan is de overheid de "the last man standing". ■

MARLIES VAN BOUWEL IS HOOFDREDACTEUR VAN LOKAAL

Laten we samen

uw missie realiseren

ing.be/publicsector

Niet-essentiële verplaatsingen waren vele weken verboden, fietsen en wandelen ter ontspanning kenden een boom. Vooral in steden werd pijnlijk duidelijk hoeveel publieke ruimte de auto inneemt en hoe weinig er overblijft om te spelen of te verblijven. Wat heeft professor **Cathy Macharis** geleerd de voorbije maanden? Wat moeten we postcorona meenemen? En wat van precorona laten we het liefst achter?

Cathy Macharis is professor duurzame mobiliteit en logistiek aan de VUB. Ze leidt de interdisciplinaire onderzoeksgroep MOBI over stedelijke mobiliteit, duurzame logistiek, elektrische en autonome voertuigen, batterijen en sinds kort ook lokale energiesystemen. Ze maakt deel uit van de Resilience Management Group van wetenschappers en bedrijven die een sociaal en ecologisch transitieplan heeft opgesteld voor de omslag naar een duurzame economie, het zogenaamde Sophiaplan. Deze zomer verschijnt haar boek 'Met een factor 8 naar een duurzame mobiliteit', bij Stichting Kunstboek.

'Ik woon vlak bij het Josaphatpark in Brussel, voor veel mensen de enige plek waar ze heen konden om een frisse neus te halen of hun kinderen te laten spelen in het groen. Het was er soms zeer druk, waardoor sommigen er niet durfden te komen en dan maar binnen bleven op hun vaak kleine appartement. **We hebben veel meer groen nodig in de stad, dat is wel duidelijk. Niet alleen tijdens een pandemie maar ook om het hitte-eilandeffect tegen te gaan, om meer zuurstof in de straten te brengen, om de leefbaarheid te verbeteren.** Het gaat dan niet alleen over grote groene ruimten, maar ook over kleinschalige ingrepen op buurtniveau.'

'Brussel toont dat je op korte termijn veel kunt verbeteren. Tijdens de lockdown zijn overall woonerven ingericht waar kinderen veilig kunnen spelen en fietsen op straat. De weg door het Terkamerenbos is afgesloten voor autoverkeer, **in één klap had je een echt park met veel ruimte voor wandelaars, joggers en fietsers. Er zijn veel tijdelijke fietspaden gecreëerd op stroken waar anders auto's reden.** De Brusselse regering wil veel van die maatregelen een permanent karakter geven. In een recente VUB-enquête was zestig procent van de respondenten het eens om voetgangers en fietsers meer plaats te geven ten opzichte van auto's.'

'Meer ruimte voor groen, meer plaats voor voetgangers en fietsers wil zeggen dat de auto het met minder moet doen. Tijdens de lock-

down heeft **iedereen beseft hoeveel ruimte de auto wel inneemt in normale omstandigheden. In stadscentra is tot zeventig procent van de openbare ruimte toegewezen aan straten en parkeerplaatsen voor auto's. Voor een voertuig dat nota bene 95 procent van de tijd gewoon stilstaat.** Er valt veel voor te zeggen om op zijn minst een deel van de ruimte terug te geven aan de mensen. Dat vraagt dat we meer en anders nadenken over onze verplaatsingen. Sommige zijn niet echt nodig. Andere kunnen we met andere vervoermiddelen dan de auto maken. **Over het vermijden van verplaatsingen en het verschuiven naar andere modi hebben we de voorbije maanden eveneens veel geleerd.'**

'Telewerken was tijdens de lockdown de norm. Uit onze enquête blijken veel werknemers positief te staan tegenover meer thuis werken. In een Nederlands onderzoek zegt een kwart van de respondenten meer te zullen telewerken in de toekomst, een derde wil meer online vergaderen. Dat is natuurlijk zeer interessant, want voor één vergadering moeten vaak meerdere mensen zich verplaatsen. **Ook de werkgevers hebben het telewerken ontdekt. Ze werden verplicht hun werknemers vertrouwen te geven en ze hebben ondervonden dat het werkt.** Het Verbond van Belgische Ondernemingen dringt erop aan om na corona telewerken te blijven toelaten en stimuleren. Veel bedrijven hebben al besloten om dat zeker tot eind september te doen. Ook privé hebben we gezien dat dingen anders kunnen. We hoeven

**Het moment
voor
verandering**

STEFAN DEWICKEKE

ons niet voor elke raadpleging te verplaatsen naar een huisartsenpraktijk, veel kan telefonisch. Dansen, yoga, veel is online gebeurd en het werkt. **Straks zullen we ongetwijfeld ten dele terugkeren naar de vroegere situatie, maar sommige veranderingen zullen blijven, ook op recreatief vlak.**

‘Voor de verplaatsingen die we moeten maken, hebben we alternatieven voor de auto ontdekt. We zijn massaal beginnen te fietsen, in de eerste weken van de crisis vooral voor recreatieve doeleinden. In een enquête van Espace Mobilité geven 34 procent van de respondenten aan meer te zullen fietsen na de lockdown, ook voor het woon-werkverkeer. **Als je een verandering zes weken volhoudt, dan raakt ze geïntegreerd in je gedrag, leert de psychologie ons.** Veel mensen in onze enquête geven ook aan dat ze dit een goed moment vinden om hun gedrag te veranderen. Maar natuurlijk moeten maatregelen voor een extra duwtje in de rug zorgen. **Brussel geeft een goed signaal door geplande veranderingen in het mobiliteitsplan Good Move versneld in te voeren.** Vlaanderen houdt zich voorlopig aan de oorspronkelijke plannen voor bijvoorbeeld fiets-snelwegen en dat is jammer. **Dit is echt het moment om te versnellen.**’

‘Deelsystemen hebben het moeilijk gehad tijdens de lockdown. De deelfietsen en -steps hebben zich snel herpakt en worden zelfs meer gebruikt dan vroeger, als alternatief voor het openbaar vervoer of voor recreatieve doelein-

den. Voor de auto's en -scooters is dat nog niet het geval, de smetvrees is nog te groot. De grote verliezer van de crisis is het openbaar vervoer. **De capaciteit is sterk gedaald door de afstandsregels en het vertrouwen van de gebruikers in de coronaveiligheid van de voertuigen is laag. Toch geloof ik sterk in het openbaar vervoer** als ruggengraat van ons mobiliteitssysteem. Het zal tijd vragen om weer te groeien, maar intussen kunnen we toch al maatregelen nemen om het vertrouwen van de reizigers te herstellen. **In het buitenland zijn er systemen om je stoel te reserveren op bus of tram. Er zijn systemen die de bezetting van tram, bus of metro meten, zodat je weet of er voldoende plaats is om veilig te reizen.** Misschien moet je dan een bus laten passeren, maar je kunt wel inschatten wanneer je op je bestemming zal zijn. Dat is belangrijk.’

‘Overstappen op alternatieven voor de auto moet leiden tot een properder, milieuvriendelijker mobiliteitssysteem en leefbaarder steden. **We moeten de coronacrisis aangrijpen om de relance van de maatschappij op een sociale en ecologische manier aan te pakken, in lijn met de Europese Green Deal. Subsidies moeten naar sectoren van de toekomst gaan.** Het heeft geen zin nog publieke middelen naar auto's op vervuilende brandstof te leiden of naar de luchtvaartsector. Laten we van deze crisis een kantelpunt maken.’ ■

BART VAN MOERKERKE IS REDACTEUR VAN LOKAAL

Hoe Nieuwpoort de grootste jachthaven van Noord-Europa krijgt dankzij gebiedsontwikkeling door PMV

De jachthaven van Nieuwpoort wordt de grootste van Noord-Europa. De bestaande site wordt uitgebreid en krijgt een nieuw insteekdok met bijkomend ongeveer 500 ligplaatsen. Verbonden met de historische binnenstad krijgt het complex een centrale rol in het toeristische netwerk van de kust. Het project moet een economisch en leefbaar geheel worden met nieuwe haveninfrastructuur, woningen en commerciële functies. De realisatie van het ambitieuze plan vereist een vlotte samenwerking tussen verschillende stakeholders: de provincie, de stad, diverse overheidsagentschappen, ontwikkelaars, aannemers, grondeigenaars en eindgebruikers. Als Vlaamse investeringsmaatschappij en bruggenbouwer tussen publieke en private actoren leidt PMV mee deze integrale gebiedsontwikkeling in goede banen.

www.pmv.eu

 PMV
DOE- EN DURFBEDRIJF

Hoe het verleden een nieuwe toekomst krijgt met financiering en structurering door PMV

Het stervormige Fort 4 in Mortsels, onderdeel van de 19de-eeuwse fortengordel rond Antwerpen, staat te verkommeren. De opwaardering en herbesteding van het omwaterd verdedigingsbolwerk, beschermd als monument, vereist expertise én financiering die de mogelijkheden van de stad Mortsels overstijgt. Dankzij de geschikte structurering en de financiering van de Vlaamse investeringsmaatschappij PMV lukt dat wél. Met de stad, PMV en de vzw Kempens landschap als partners wordt het fort gerestaureerd, geherwaardeerd en krijgt het bovendien een eigentijdse, economisch leefbare invulling die een nieuwe dynamiek brengt in de regio. Het verleden een nieuwe toekomst geven, noemen we dat bij PMV.

www.pmv.eu

 PMV
DOE- EN DURFBEDRIJF

De betonnen banken langs de Jeker vormen een landschappelijk element doorheen de Motten.

DANIEL GEERAERTS

De Jeker blootgelegd

TONGEREN – Net buiten de stadswallen stroomt de Jeker richting Maastricht. Zeventig jaar geleden werd de rivier als een riolering ingebuisd en onzichtbaar gemaakt, sinds vorige herfst is ze weer zichtbaar, als onderdeel van het stadspark de Motten dat helemaal werd vernieuwd.

Begin jaren vijftig was de Jeker een open riool en werd de rivier overwelfd. Al vijftien jaar droomde het Tongerse stadsbestuur ervan de Jeker weer zichtbaar te maken tussen het begijnhof en de gevangenis met het stadspark de Motten. Samen met de opwaardering van het park vormde dit het uitgangspunt van de grootschalige werken die de afgelopen jaren het zuiden van de stad Tongeren hebben beheerst.

Werken aan het waterbelevingspark waar je het idee hebt dat je op stapstenen boven de Jeker loopt terwijl het gewoon leidingwater is.

Vanaf cultuurcentrum De Velinx loopt de Jeker nu 1,4 kilometer langs de gevangenis en het begijnhof tot aan natuurreservaat De Kevie buiten de stad. Nog vijf kilometer verder is er een waterbuffer op de rivier gebouwd die in het stadspark te veel plaats zou innemen. Voor driekwart volgt de Jeker weer zijn historische bedding, voor een kwart was dat niet mogelijk door de bebouwing die op zeventig jaar is veranderd. Ook de vissen konden niet meer migreren. Dit ecologische knelpunt is nu verholpen door vistrappen in de opgelegde rivier aan te leggen.

Aan de stadskant met het begijnhof en de gevangenis heeft de Jeker een harde oever in Belgische natuursteen, aan de kant van het park is het een zachte groene oever geworden, afgeboord met betonnen banken die bekleed zijn met hout. De banken lopen als een landschappelijke lijn door het hele park.

Omdat de Jeker een waterloop van eerste categorie is, betaalde de Vlaamse Milieumaatschappij voor het openleggen van de rivier, goed voor 7,5 miljoen euro.

Fluvius stond in voor de riolerings- en nutswerken. De rioleringswerken waren het minst zichtbaar, maar de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel in de aanpalende straten zodat vooral nog hemelwater in de Jeker zou lopen, kostte 4,5 miljoen euro. De stad heeft dan weer de vernieuwing van het park betaald: 9,5 miljoen euro.

Tot voor de werken bestond de Motten uit twee parkdelen. Eentje voor sport met tennisvelden, een atletiekpiste en een openluchtzwembad dat in 2005 moest sluiten. Aan de andere kant van het parkeerterrein waar 400 auto's konden staan, en achter de hekken en veel weginfrastructuur, was er een tweede, meer recreatief, parkdeel met een vijver en een speeltuin. Nu zijn er twee parkings, aan de twee uiteinden van het park, in het park zelf is geen gemotoriseerd verkeer toegelaten. Middenin is nu aan de rivierkant een waterbelevingspark met stapstenen en fonteinen. Hiervoor wordt leidingwater gebruikt, omdat de Jeker nog niet zo schoon is. Door die scheidingsmuur onder de driepuntsbrug te leggen lijkt het toch alsof de Jeker over het waterpretplein stroomt.

Het park is klimaatproof. Overal zullen wadi's bij harde regenval het water bergen. Veel bomen in het park waren ziek en oud, ze moesten worden gekapt. Bij de vervanging door bomen met een redelijke

Al voor de eerste tekening kregen de gebruikers inspraak in de inrichting van park, maar ook voor de skateramp. Het draagvlak voor de plannen was groot zodat de doorlooptijd van het project kort werd.

omtrek, is gekeken naar soorten die bestand zijn tegen langdurige droogte en overvloedige regenbuien.

Er is nu een groot semiverhard plein voor evenementen zoals een kermis. Een nieuw zwembad is er niet gekomen, wel een skateramp waarvoor de skaters zelf ideeën hebben geleverd en dat ondertussen een grandioos succes is. Die skateramp bevindt zich in het vroegere sportgedeelte waar de atletiekpiste en de tennisterreinen zijn gebleven.

De twee visvijvers werden gerenoveerd. De kleinere vijver aan cultuurcentrum De Velinx heeft aan de oever een zonneterras dat op het zuiden is gericht. Het is er aangenaam verpozen aan het water. Ook de omgeving van de school is vernieuwd met zitelementen voor wachtende ouders en een kiss & ride.

Het gehele project heeft van studie tot en met de oplevering toch maar vijf jaar in beslag genomen. De drie partijen, de Vlaamse Milieumaatschappij, Fluvius en de stad Tongeren, werkten bijzonder vlot samen. Voor een groot deel is dit te danken aan een vroegtijdige participatie van alle betrokkenen die al voor de studie samen aan tafel zaten. Hierdoor hadden monumentenzorg, de gevangenis, de scholen, de handelaars, de cultuur- en milieuraad, de skaters, de sport- en visclubs en de atletiekclub al vroegtijdig hun wensen en mening kunnen geven, waardoor er achteraf een groot draagvlak voor de plannen bestond.

Tijdens de lockdown waren de Motten bijzonder populair, af en toe dreigde zelfs de physical distancing in gevaar te komen. ■

Het park is dankzij wadi's, vistrappen en beplanting klimaatproof. Op hete dagen is het bovendien heerlijk vertoeven aan de verkoelende waterkant.

Roeselare pioniert met circulair aankopen

De stad Roeselare heeft twee proefprojecten voor circulair aankopen opgezet. Een relatief eenvoudig traject voor de aankoop van een zomerspeelplaats is afgerond. Voor een complex project van meubilair en witgoed in een tachtigtal doorgangswoningen van het lokaal opvanginitiatief ligt een uitgewerkt plan klaar.

De stad Roeselare zette twee proefprojecten op, geruggensteund door haar deelname aan de Green Deal Circulair Aankopen van Vlaanderen Circulair. 'Het traject is een gezamenlijk initiatief van de drie grote directies van de stad: Mens, Ruimte en Ondersteuning,' zegt Timo Wyffels, beleidsmedewerker van de directie Ruimte. 'Wij waren in ons klimaattraject al bezig met het circulaire. Bij de directie Mens liep een project om via aankopen het sociaal beleid te versterken. Die twee sporen zijn samengekomen: circulair aankopen kan lokaal nieuwe banen creëren voor meer kwetsbare doelgroepen.' Aanvankelijk waren de ondersteunende diensten hier niet bij betrokken, maar zij hebben wel een sleutelrol. Het departement Financiën en de dienst Aankopen moeten een circulair bestek maken, zij moeten het beleidswerk vertalen. 'Financiën is echt meegegaan in het traject, de financieel directeur heeft het zelfs voorgesteld op het managementteam van de stad. Dat was een verrassende, maar uitermate belangrijke stap,' zegt Helena Vandekerckhove, projectconsultant bij TriFinance en extern expert van de aankoopdienst van de stad voor projecten van circulair aankopen. Dankzij de proefprojecten kon het veld verkend worden om in de toekomst te kunnen overgaan tot twee circulaire aankopen per jaar. 'Natuurlijk willen we ook opschalen, binnen de stad maar ook naar Midwest, het

intergemeentelijke samenwerkingsverband in de regio,' zegt Timo Wyffels.

Zomerspeelplaats

Een eerste pilot ging over de aankoop van een zomerspeelplaats voor de speelpleinwerking. In het bestek ging veertig procent van de punten naar circulariteit. Offertes werden beoordeeld op onder meer de gebruikte materialen en de end-of-lifestrategie. De duurzaamste inzending werkte

met gerecycleerd materiaal en had een cradle-to-cradlecertificaat, maar haalde het niet doordat ze laag scoorde naar speelmogelijkheden. De producent die het wel haalde, gebruikt geen gerecycleerde grondstoffen maar hij heeft een goede end-of-lifestrategie. Hij neemt alle materialen terug, lapt ze op en verkoopt ze aan sociale doelgroepen. 'We hebben de offerte twee keer in de markt moeten zetten,' zegt Timo Wyffels. 'We hadden aanvankelijk speelpleinbouwers aangeschreven die met recuperatiemateriaal werken en vertrekkend van nul een speelplein op maat opbouwen. Een half jaar bleek voor hen te kort om van eerste idee naar realisatie te gaan. De tweede keer hebben we producenten aangesproken die kant-en-klare speelpleinen aanbieden, zij hebben veelal een end-of-lifestrategie en zijn bezig met de herstelbaarheid van toestellen.'

Helena Vandekerckhove en Timo Wyffels:
'Lokaal en circulair zijn niet altijd makkelijk te matchen. Net zomin als lokaal en schaalvoordeel. Een overheid kan de hele keten samenbrengen.'

Helena Vandekerckhove:

‘Het betrekken van de lokale handelaars bij het project was een expliciete vraag van het stadsbestuur. Bij veel circulaire opdrachten kom je bij de grote producenten terecht en vallen de lokale handelaars ertussenuit.’

Doorstroomwoningen OCMW

In doorstroomwoningen van het OCMW moeten meubilair en toestellen vaak vervangen worden, er wordt ook veel weggegooid. Daar zijn veel oorzaken voor. Helena Vandekerckhove: ‘De gebruikers gaan niet altijd op een goede manier met de toestellen om. De medewerkers die de woning of het appartement klaarmaken voor nieuwe bewoners, zijn geen klusjesmensen en ze hebben geen schoonmaaktaak. Is een toestel te vuil, dan gaat het op de afvalberg. Hetzelfde geldt voor een stoel met een kapotte poot. Veel materiaal dat eigenlijk nog bruikbaar is, gaat verloren. Werkt een oven niet meer, wordt een nieuwe gekocht, maar er wordt niet naar de zaak gekeken. En omdat de toestellen

maar een korte levensduur hebben, werden de goedkoopste aangekocht. Dat zijn naar energiezuinigheid niet de beste en ze zijn niet geschikt om veel uren te draaien. Ze zijn minder stevig en niet gemaakt om te repareren. Dat leerden we uit de gesprekken met de lokale verkopers van die toestellen. Het betrekken van de lokale handelaars bij het project was een expliciete vraag van het stadsbestuur. Bij veel circulaire opdrachten kom je bij de grote producenten terecht en vallen de lokale handelaars ertussenuit.’ De stad vond een lokale handelaar die zich heeft geëngageerd om een proefproject te lopen. Timo Wyffels: ‘Hij zal geen toestellen meer verkopen maar leasen. Voor het onderhoud en het herstel hebben we via het Midwest-overleg een sociale-

economiebedrijf gevonden dat de toestellen in opdracht van de handelaar zal onderhouden en herstellen. Met de dienst Samenleven zetten we een traject op om ook aan de competenties van de bewoners te werken, zodat ze de toestellen op een goede manier gebruiken.’ Met de steun van Vlaanderen Circulair wordt dit plan nu uitgewerkt. Voor het meubilair klopte de stad aan bij de kringloopwinkel. Timo Wyffels: ‘Ze hebben een reststroom van meubels die niet verkocht worden, maar nog perfect bruikbaar zijn. We zullen het meubilair daar aankopen en de kringloopwinkel zal instaan voor het vervangen van kapotte meubels. Dat vraagt een aanpassing van hun kant, want ze moeten meer doen dan tweedehands verkopen. Het vraagt ook een mentale shift van onze sociale dienst: zijn spullen die de kringloopwinkel niet verkocht krijgt, eigenlijk geen afval? En gaan we echt vier verschillende stoelen rond een tafel zetten?’

‘Initieel wilden we de meubels niet meer kopen maar leasen en we hadden graag gehad dat de kringloopwinkel ook zou instaan voor onderhoud en herstelling,’ zegt Helena Vande-

STEFAN DEWICKRE

Zolders leegmaken om daken te isoleren

‘Ons klimaatplan is groen en sociaal. Ook in de twee proefprojecten van circulair aankopen is het sociale aspect belangrijk, net als de samenwerking met de lokale handelaars,’ zegt de Roeselaarse schepen Michèle Hostekint. ‘We willen tweemaal per jaar een circulaire aankoop doen. Daarnaast lopen er veel andere initiatieven. Een mooi voorbeeld was een project dat het inwoners makkelijker moest maken om hun dak te isoleren. Het feit dat zolders dikwijls vol spullen staan, was voor veel mensen een obstakel om iets aan hun dak te doen. Dus hebben we een sociale-economiebedrijf ingeschakeld om zolders leeg te maken. Nog bruikbare spullen werden geredesigned door het makerscollectief Onbetaalbaar. De rest ging naar de kringwinkel. Totaal onbruikbare dingen waren voor de verbrandingsoven waarvan de restwarmte wordt gebruikt in het warmtenet van de stad. Nu zijn we bezig met een project voor de opvang van hemelwater op de eigen gebouwen om het te gebruiken voor het sanitair. Het project Sint-Jozef gaat over ontharden en omzetten van hemelwater in drinkwater. We experimenteren veel, we proberen en we kijken hoe we projecten kunnen opschalen, in de stad en in de regio. De stad heeft een voorbeeldfunctie en moet mensen in beweging brengen. Dat kan soms met kleine initiatieven zoals de restorestjes. Maar elk project is hoe dan ook een verhaal van veel partners, binnen de stadsdiensten en erbuiten.’

Timo Wyffels:

‘Er is veel kennis, maar iedereen is bezig in zijn eigen wereld, de keten is gefragmenteerd. Een overheid kan de hele keten samenbrengen en proefprojecten opzetten om zo snel mogelijk echt impact te hebben.’

kerckhove. ‘Maar dan hebben we een communicatieplatform nodig om mankementen te melden aan de kringloopwinkel. Dat kan Roeselare niet alleen opzetten. Dat zit ook in het project dat door Vlaanderen Circulair wordt ondersteund.’ Achter het circulaire idee zit een hele reorganisatie, weet Timo Wyffels. ‘Wat doe je nog en wat niet meer? Wie volgt wat op? Welke communicatie- en IT-tools heb je nodig? Hoe zit de betaling in elkaar? Als de lokale handelaar en de kringloopwinkel ons volledig ontlasten, welk businessmodel moeten ze daar dan voor opzetten? We weten wat we willen doen, nu moet alles nog concreet worden uitgewerkt. Vlaanderen Circulair heeft onze projectaanvraag goedgekeurd, Econocom wil conceptueel mee nadenken, TriFinance wil de boekhouding erachter mee uitpluizen.’ Werd bij het eerste proefproject de

bestaande circulaire markt aangesproken, het project van het witgoed en het meubilair is van een andere schaal en meer innovatief. Het is een samenwerking geworden tussen de drie grote directies van de stad en heel wat externe partners.

Opschaling

Timo Wyffels: ‘De subsidie van Vlaanderen Circulair opent mogelijkheden naar opschaling. Ook Midwest is belangrijk. In eerste instantie gaat het over tachtig woningen van het Lokaal Opvanginitiatief, maar we kijken ook naar studentenhuizen, woon-zorgcentra, serviceflats, en naar andere gemeenten met dezelfde problematiek.’ Tegelijkertijd werkt Roeselare aan een overkoepelend beleid uit voor alle producten die de stad aankoopt. ‘Welke producten lenen zich om sociaal aan te besteden? Welke om echt circulair

te werken? Welke om te clusteren in grote raamcontracten voor het schaalvoordeel? Welke zullen we lokaal aanbesteden?’ Helena Vandekerckhove weet dat lokaal en circulair niet altijd makkelijk te matchen zijn, net zomin als lokaal en schaalvoordeel. ‘We willen die verschillende belangen voor elk product in kaart brengen. Soms kan het circulaire meer gewicht krijgen, voor een ander product het sociale.’ Volgens Timo Wyffels moeten alle lokale besturen bezig zijn met circulaire economie. ‘Er is veel kennis, maar iedereen is bezig in zijn eigen wereld, de keten is gefragmenteerd. Een overheid kan de hele keten samenbrengen en proefprojecten opzetten om zo snel mogelijk echt impact te hebben. Het gaat over impact en slim samenwerken, op verschillende overheidsniveaus en met de markt.’

Volgens Helena Vandekerckhove evolveren we in de circulaire economie van bezit naar gebruik. ‘Toch blijven de grondstoffen eigendom van iemand. De overheid heeft een belangrijke regulerende rol, ze legt de spelregels vast, zodat de circulaire economie voor iedereen goed is.’ ■

BART VAN MOERKERKE IS REDACTEUR VAN LOKAAL

Lokaal en circulair werken aan de toekomst

Wie goed kijkt, ziet overal circulaire doeners en denkers in actie. Sommige initiatieven zijn concreet, andere abstract of toekomstmuziek. Sommige zijn volop in ontwikkeling, andere kennen al een grootschalige toepassing. Ze bieden een nieuwe kijk op materialen, doorbreken een bepaald consumptiepatroon of stellen systeemveranderingen voor.

In deze publicatie krijg je een verhaal over de manier waarop de circulaire gemeente wordt beleefd of kan worden beleefd. Voorbeelden, getuigenissen, ideeën en inspiratie schetsen de noodzaak van verandering, van een positieve en breed gedragen omslag die hier en nu kan beginnen.

Lokaal en circulair, werken aan de toekomst is een inspiratiegids, geen handboek. Een kompas, geen routekaart. Een kookboek, geen recept. Een belevenis, geen academische tekst. En het verhaal is nog lang niet af.

Bestellen kan via www.politeia.be of info@politeia.be.

BLAUW GROEN VLAANDEREN

Help Vlaanderen klimaatbestendig maken

Kurkdrome bodems en hevige piekbuien met veel water op korte tijd, het wordt stilaan het nieuwe weerbeeld in Vlaanderen. We kunnen er ons perfect tegen wapenen, door meer ruimte te geven aan water.

Blauwgroenvlaanderen.be is een gloednieuwe inspiratiebron met een waaier aan maatregelen om hemelwater te bufferen of te infiltreren in de bodem. Praktijkvoorbeelden tonen aan dat het wérkt.

Ga snel kijken op www.blauwgroenvlaanderen.be en het plannen kan beginnen!

- 💧 VOOR ELKE SITUATIE DE GEPASTE MAATREGEL
- 💧 HANDIGE FILTERS
- 💧 INSPIRERENDE VOORBEELDEN

EEN INITIATIEF VAN:

Aquafin

VLARIO
OVERLEGPLATFORM

Biodiversiteit onder hoogspanningslijnen

Elia, de Belgische hoogspanningsnetbeheerder, streeft bij het beheer van haar hoogspanningslijnen naar een goede balans tussen veiligheid en natuur. Daarbij wordt sterk ingezet op biodiversiteit en herstel van natuurlijke habitats. Dit gebeurt in samenwerking met het Agentschap Natuur en Bos, gemeentebesturen, milieuverenigingen en betrokken grondeigenaars. Hieronder worden drie initiatieven voorgesteld.

Natuurcorridor door bossen in Limburg

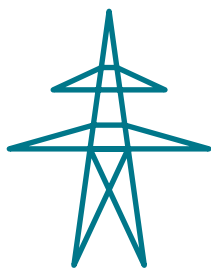
Om veiligheidsredenen mogen geen bomen in de nabijheid van hoogspanningslijnen groeien. In Limburg zocht Elia samen lokale stakeholders naar een natuurlijke oplossing. De zone onder een hoogspanningslijn in bosrijk gebied werd omgevormd tot een echte 'ecologische corridor'.

Begrazing met schapen

Bij de gewone beheermethode vernalen machines elke 5 tot 8 jaar alle vegetatie onder de lijn. Dat zorgt voor een kale strook zonder meerwaarde. Het beheer onder de hoogspanningslijn tussen Zutendaal en Kinrooi gebeurt via schapenbegrazing, dit over een lengte van 18 kilometer. In de bosranden vormt een mantel-zoomvegetatie, bestaande uit ruigtekruid en een struik- en hakhoutzone, een overgang naar het gemengde inheemse bos.

Populatie boomkickers groeit

Uit recente cijfers van Natuurpunt blijkt dat de populatie van de boomkickers groeit in Limburg. De hoogspanningslijn tussen Zutendaal en Kinrooi speelt daarbij een belangrijke rol. Deze zonnige snelweg doorheen bosgebied verbindt veel waterpoelen. Hierdoor kunnen boomkickers makkelijker migreren naar nieuwe voortplantingslocaties in de gemeenten Maaseik en Dilsen-Stokkem.

Natuurherstel aan oevers van de Schelde

Voor het project Brabo II werden in de haven van Antwerpen op beide oevers van de Schelde hoogspanningsmasten van 192 meter hoog gebouwd. Dit was nodig om de Schelde over te steken met elektriciteitsdraden zonder het maritiem verkeer te hinderen. Intussen werd de natuurlijke omgeving van de masten volledig hersteld.

Meer dan gewoon modder

De Schelde is een getijdenrivier die regelmatig uit haar oevers treedt. Dit zorgt voor natuurlijke rijkdom aan de oevers langs de Schelde. De slikken en schorren zijn die gedeelten van de oever die elke dag of regelmatig overspoelen. Telkens als het water opkomt, zet de rivier een laagje slib af. Hierdoor ontstaat een modderachtig landschap met ruigten, rietvelden en wilgenvloedbossen. Dit zijn unieke biotopen in Europa.

Natuurherstel door Elia

In een gebied grenzend aan het project Brabo werd 11.000 m³ grond weggehaald om dit gedeelte van linker- en rechteroever op een natuurlijke manier regelmatig te laten overspoelen. Hierdoor kunnen de slikken en schorren zich terug volop ontwikkelen zoals voorheen, dit met de nodige hulp van de Schelde. De dijk werd in zijn oorspronkelijke vorm terug heraangelegd om de haven te beschermen van eventuele overstromingen (Sigma-plan).

Bescherming van de vogels in IJzervallei

Voor vogels zijn hoogspanningslijnen niet altijd goed zichtbaar. Elia werkt samen met Natuurpunt en Natagora om het aantal vogels dat tegen elektriciteitsdraden vliegt, te doen dalen. Samen met die verenigingen brengt Elia de aanvaringsrisico's in kaart. Waar mogelijk worden vogelbebakingsaan hoogspanningslijnen voorzien.

Draadslachtoffers

In één maand kunnen er tot 136 'draadslachtoffers' vallen aan de hoogspanningslijn in Noordschote. Dit hoge aantal heeft te maken met de natuurrijkdom. Elk jaar komen in de IJzervallei meer dan 100.000 watervogels en meer dan 140.000 meeuwen overwinteren. Daarom werden over een lengte van drie kilometer ongeveer vijfhonderd firefly's gehangen.

Kleine 'reflectoren'

Firefly's zijn een speciaal type bebakening dat bestaat uit een plaatje van 11 bij 15 cm met daarop aan elke kant 2 reflectoren. De reflectoren weerkaatsen het licht en zo merken vogels de lijnen beter op. Dit is vooral nuttig in het schemerduister, zowel 's ochtends als 's avonds, wanneer er veel vogelactiviteit is. Firefly's moeten ervoor zorgen dat het aantal vogels dat tegen deze hoogspanningslijnen vliegt, sterk vermindert.

Korte keten cruciaal voor transitie naar ander voedselsysteem

Door de coronacrisis kopen mensen veel meer dan tevoren hun voedingsmiddelen bij zogenaamde korteketenboeren. Ze hebben meer tijd om stil te staan bij waar hun voeding vandaan komt, steunen graag de lokale economie en willen gezonder eten.

Als consumenten hun voedsel rechtstreeks bij de boer kopen, kunnen boeren zelf hun prijs en aanbod bepalen. Ook voor consumenten is de korte keten alleen maar positief. Volgens de seizoenen eten heeft minder impact op onze natuur, het komt je gezondheid ten goede, want de seizoensgroenten en -fruit bevatten de vitamines die je op dat moment nodig hebt. In de korte keten betaal je een eerlijke prijs, want er gaan geen winstmarges naar tussenpartijen. Het eten is veel smakelijker, doordat het in het seizoen geteeld is. Bovendien leer je je boeren weer kennen.

Keuze voor vrijheid en kwaliteit

Zo geniet ik zelf ook wekelijks van een divers aanbod groenten van boer Matthias Van Buggenhout (30), de vierde generatie op boerderij Seizoensmaak. Jarenlang verbouwde deze boerderij een beperkt aantal gewassen in samspraak met de veiling. 'Jij geeft je producten op de veiling af, en de keurder bepaalt de prijscategorie op basis van esthetische eisen. In de veilingzaal geldt de wet van vraag en aanbod. De prijs start bij de prijscategorie en daalt tot er een van de inkopers van de supermarkten afdrukt. Voor de inkopers is het dus een sport om voor de supermarkten die prijs zo laag mogelijk te houden. Zo gebeurde het regelmatig dat er door een overaanbod lager wordt geboden dan de productieprijs. Helaas merkt de consument niets van die prijschommelingen. Consumenten kennen de realiteit achter de prijs op

hun kassaticket niet. Als boer probeer je de kostprijs te drukken door meer te produceren. Maar zoals we net geleerd hebben, doet overaanbod de prijs kelderen. Het is een straatje zonder eind.' Een aantal jaren geleden besloot Matthias Van Buggenhout een andere weg in te slaan, kleinschalig te produceren en rechtstreeks aan de klant te verkopen. Hij wou vooral ook weer zijn eigen prijzen bepalen. Hij koos voor meer economische zekerheid en stabiliteit. Hij koos voor kwaliteit in plaats van kwantiteit. Hij koos voor vrijheid.

De prijs van de vrijheid

Vandaag is zijn omzet tijdens deze vreemde periode met tweehonderd procent gestegen. Mooi toch? Alleen zit boer Matthias tijdens de corona-'hoogdagen' nog elke week met zijn handen in het haar. Een verdubbeling van de verkoopcijfers is bij boeren namelijk niet zo eenvoudig als 'een plus een is twee'. Er komt veel meer bij kijken. Matthias Van Buggenhout doet letterlijk alles van A tot Z. Van administratie, HR, logistiek, oogsten, sales, verpakken tot en met zaaien. Hij hanteert de structuur van een groot bedrijf, maar dan gecombineerd in een ambachtelijk beroep. Als je zo klein bent en zoveel hooi op je vork moet nemen, dan kun je niet zomaar twee keer zo snel schakelen. Wat betekent die tweehonderd procent omzet als je je kosten nauwelijks kunt dekken? Boer Matthias schakelde de tussen-

Het korteketenmodel kan een belangrijke rol spelen in de transitie naar een ander voedselsysteem. Alleen moeten deze pionierboeren ondersteuning krijgen om te groeien.

partijen, zoals de veiling en de supermarkten, uit om meer marge voor zich houden, maar hij heeft hierdoor nu meer kosten omdat hij alles voor eigen rekening neemt. Stel dat zijn werkelijke kosten om een preistengel te produceren één euro bedragen, maar hij verkoopt die aan tachtig cent, dan verliest hij dus twintig cent per preistengel. Een stijging in verkoop is dan vooral niet wenselijk. Waarom verkoopt hij die preistengel dan niet gewoon aan anderhalve euro? Die vraag brengt ons weer bij de wet van vraag en aanbod. Matthias Van Buggenhout wil toch niet te ver afwijken van de prijzen van de supermarkten, want dan krijgt hij de naam duur te zijn. Hij betaalt een prijs voor de beperkte vrijheid die hij heeft gekocht door afstand van de veiling te nemen. Zijn onderneming heeft het moeilijk om te concurreren met kwantiteit en efficiëntie. Het is David versus Goliath.

Twee maten

Concurreren met multinationals met duizenden werknemers, waar wiskundige modellen het aankoop- en verkoopbeleid bepalen is een brug te

ver voor het kleine economische model van Matthias Van Buggenhout. Schaalgrootte dicteert de wet in deze maatschappij. Die invloed zie je zelfs terugkeren bij de coronaregels, die kleine boerenmarkten verboden, maar grote supermarkten met dagelijks duizenden klanten wel toelieten. Twee maten, twee gewichten.

Begrijp me niet verkeerd, we moeten inderdaad steeds meer monden voeden. En dat moet betaalbaar zijn voor iedereen. Supermarkten en industriële revolutie in de landbouw zijn innovatieve oplossingen geweest voor die vraag. Alleen zijn er met die evolutie veel verborgen kosten mee in het proces geslopen. De impact van pesticiden op onze gezondheid en de natuur bijvoorbeeld. Stel je voor dat we die verborgen gezondheidskosten en het verlies van natuurrijkdom kunnen berekenen en toevoegen aan de prijs van gangbare producten. Onze voeding zou onbetaalbaar worden. Zou het dan niet (financieel) gezonder zijn de keuze te maken voor kwalitatief hoogwaardige voeding die toegankelijk is voor iedereen?

Pionieren

Het korteketenmodel kan een belangrijke rol spelen in de transitie naar een ander voedselsysteem. Alleen moeten deze pionierboeren ondersteuning krijgen om te groeien. Overheden, onderzoeksinstituten, burgers en bedrijven, ze kunnen meedenken met Matthias Van Buggenhout en hem helpen om ons van smakelijke, gezonde, lokale voeding te voorzien op een duurzame manier voor hem, onze maatschappij, onze natuur en onze centen. Niet alleen tijdens deze crisis, ook in de postcoronaperiode. Begin alvast met je lokale seizoensboer(en) op te zoeken, help misschien eens mee.

Waardeer hun beroepstrots en passie. Ze beoefenen een van de oudste beroepen ter wereld, cocreëren onze natuur en ons landschap, stimuleren het toerisme en de horeca met typische streekproducten en bepalen de identiteit van een regio. Denk maar aan de Boecheutse appels, de Mechelse asperges, de mattetaarten van Geraardsbergen of Brabants grondwitloof. Tijd om deze onderbetaalde helden, deze Don Quichotes een podium te geven.

‘Als bedrijf willen we in de toekomst niet meer land gebruiken, maar het land wel beter gaan gebruiken, optimaal gebruik maken van de seizoenen en de natuurlijke eigenschappen van de planten,’ zegt Matthias Van Buggenhout. ‘Uiteindelijk willen wij, de kleinere producenten, de grote steden kunnen voeden. Maar hiervoor hebben we ook ondersteuning nodig. Die moet komen van de consument, maar ook van de overheid en de gemeenten. Alleen dan kan ons model meegenomen worden in de plannen voor de stedenbouw, in het beleid van de overheid. Ik hoop dat in de toekomst mensen zich meer bewust worden van waar hun eten vandaan komt, hoe het verbouwd is en waarom dat zo ontzettend belangrijk is.’ ■

STEVEN DESAIR IS VVSG-STAFMEDEWERKER LOKALE VOEDSELSTRATEGIE, DAARNAAST IS HIJ SOCIAAL ONDERNEMER VAN EATMOSPHERE, MARY POP-IN EN #DAGBOER

Een lange zomer voor de korte keten

Door de coronacrisis gaat de Week van de Korte Keten dit jaar niet door, maar staat de korte keten de hele zomer in de kijker. Het logistieke platform Boeren & Buren lanceert een zomercampagne #blijfbijons om het succes van korte keten ook postcorona vast te houden. #dagboer verzamelt de verhalen van boeren die agro-ecologische principes inzetten. Het werkt daarvoor samen met topfotografen en journalisten.

Vlaanderen wil ruimte voor lokale voedselproductie met een bewarend grondbeleid. De Vlaamse overheid zoekt de omslag naar duurzame voedselproductie en leefbare landbouw als onderdeel van een geïntegreerd lokaal voedselbeleid, zo staat in haar Beleidsnota Klimaat. Ook Europa gelooft in de korte keten. In de recent gepubliceerde Farm to Fork-strategie is duidelijk dat het hart van de EU green deal de ‘van boer tot bord-strategie’ is.

De VVSG organiseert lerende netwerken en trajecten voor medewerkers van steden en gemeenten. Meld je ook aan bij steven.desair@vvsg.be

Verschillende manieren om sorteerkampioen te worden

Om naar een circulaire economie te gaan legt de OVAM restafvaldoelstellingen op aan alle Vlaamse gemeenten, ingedeeld in en afhankelijk van de Belfius-clusters. Hechtel-Eksel, Putte en Zoutleeuw behoren alle drie tot de cluster woongemeentes met vergrijzende bevolking en behalen uitstekende resultaten ondanks hun grote verschillen in afvalbeleid. Toch plukken deze drie gemeenten vooral nu de vruchten van de volgehouden inspanningen. Bovendien betrekken de besturen de burgers actief bij het afvalbeleid.

Een noodzakelijke stap naar een circulaire economie is voorkomen dat er iets verloren gaat. In een circulaire economie worden alle grondstoffen opnieuw in de kringloop

gebracht. Op dit moment wordt alle restafval nog verbrand met energierecuperatie, wat het tot verloren grondstoffen maakt in zo'n circulaire economie. Om het huishoudelijk rest-

afval te doen dalen krijgen de gemeenten daarom een maximumhoeveelheid restafval per inwoner per jaar opgelegd door de Vlaamse overheid, de OVAM. Gemeenten hebben immers de regie

Wie meer afval heeft of minder goed sorteert, moet extra betalen voor huisvuilzakken.

Jan Dalemans:
‘Bij Limburg.net betaalt elk gezin een vast bedrag volgens de gezinssamenstelling. Hierin is een hoeveelheid afval inbegrepen.’

voor het huishoudelijk afval: zij zijn verantwoordelijk voor de organisatie en uitvoering van de verwerking. Deze doelstelling varieert naargelang van de cluster waarin de gemeente is ingedeeld. Er zijn zestien Belfiusclusters. Hechtel-Eksel, Putte en Zoutleeuw en hun afvalintercommunales zitten in die met de scherpste doelstelling (113 kg restafval/inwoner/jaar). Toch slagen ze erin het nog beter te doen.

Vast bedrag

Hechtel-Eksel ligt in een noordelijke uithoek van Limburg. Het is een van de groenste gemeentes in Vlaanderen. Het is een echte woongemeente: er wonen meer mensen in Hechtel-Eksel dan er werken, onder meer ook in meergezinswoningen. In het verleden haalde de gemeente al goede resultaten en daar wordt volgens burgemeester Jan Dalemans op voortgebouwd. ‘Tot 2019 had Hechtel-Eksel een gemeentelijk recyclagepark dat goede cijfers voorlegde. Dan nam Limburg.net het beheer ervan over. Naast een goedwerkend recyclagepark is ook de huis-aan-huisinzameling belangrijk voor de restafvalcijfers. In Hechtel-Eksel worden huisvuil en ook groenafval in zakken aan huis opgehaald.’ De gemeente koos eerder ook al voor preventie met kippenacties, het sti-

muleren van thuiscomposterende en een groep actieve compostmeesters. Voor Ilse Luypaerts, manager communicatie van Limburg.net, is deze sterke nadruk op preventie gebleven.

Volgens Kris Somers, directeur van Limburg.net, kan elk afvalstelsel goede resultaten behalen op voorwaarde dat het gekoppeld is aan een goede prijszetting en goede dienstverlening aan de burgers. Toch noemt hij het systeem van Limburg.net zo goed als uniek: ‘Elk gezin betaalt via de directe inning van Limburg.net een vast bedrag volgens de gezinssamenstelling. Hierin is een minimale hoeveelheid afval, waaronder restafval, inbegrepen. Wie goed sorteert, komt toe met deze hoeveelheid en hoeft dus niets meer bij te betalen. Heb je meer afval of sorteert je niet goed, dan moet je extra betalen voor huisvuilzakken. Dit systeem heeft een bijkomend voordeel: wie de huishoudelijke afvalinzameling omzeilt door te slukstoken, slukstorten of via een kmo-container, betaalt toch mee aan de reguliere afvalinzameling.’

Meerdere sporen

Het hoogste punt van de provincie Antwerpen is Beerzel-Berg in Putte. Niet te verwonderen dat je er veel wandelaars en fietsers ziet. Putte heeft een vergrijzende bevolking. Op repairca-

fés, groene meters en peters of de aankoop van compostvaten komen toch mensen van alle leeftijden af. ‘Gelijktijdig op een aantal sporen werken’ is volgens Marijke Herinckx, verantwoordelijke communicatie en informatie van Ivarem, de verklaring van dit succes. ‘Je volgt het wetgevende kader, geeft een financiële prikkel door het instellen van gewichtsdiffractie (gedifferentieerd tarief volgens gewicht) op restafval, je werkt op preventie en sensibilisering en je geeft je burgers de kans om selectieve stromen zo eenvoudig mogelijk aan te bieden.’ Zo haalt Ivarem restplastics aan huis op in een roze zak en organiseert de intercommunale mobiele recyclageparken in wijken waar veel inwoners geen auto hebben om naar het recyclagepark te gaan. Jeroen De Cuyper, schepen van Leefmilieu van Putte, ziet een samenwerking tussen de intercommunale en de gemeente. ‘De gemeente legt ook eigen accenten, zowel in communicatie als in specifieke acties. We halen al acht jaar heel mooie cijfers en voeren dan ook geen drastische wijzigingen door. We sturen eerder bij. Zo haalden we in Putte, al voor Ivarem startte met de inzameling van de roze zak, de restplastics op. We zetten in op compostering, al onze scholen nemen deel aan de scholenactie van Ivarem, we heb-

Roger Mertens:
‘De invoering van gewogen containers leidde in Zoutleeuw tot een aanvankelijke daling van 15% in het restafval en van zelfs 40% in de ingezamelde hoeveelheid gft.’

ben kippenacties en repaircafés. Als er een grofvuilophaling op afroep is, probeert de milieudienst de recycleerbare fracties eerst naar de kringwinkel door te sturen.’

Nog meer dan vroeger zullen mensen in de toekomst op evenementen in Putte uit herbruikbare bekers drinken, van de gemeentelijke uitleendienst. Ivareem start een nieuwe scholenwerking en er komt een nieuwe vaste afvalbelasting voor de burgers. Putte kan dus nog altijd stappen vooruit zetten.

Diftar op het recyclagepark

Zoutleeuw is een kleine stad in het oosten van Vlaams-Brabant, aangesloten bij de afvalintercommunale EcoWerk, een regio met 435.000 inwoners. ‘Net zoals de andere 26 gemeenten van EcoWerk scoort Zoutleeuw op het vlak van huisvuil heel goed,’ zegt Jos Artois, diensthoofd communicatie EcoWerk. Met 92 kg restafval per persoon in 2018 en zelfs maar 91 kg in 2019, mogen de inwoners van EcoWerk zich sorteerkampioen van Vlaanderen noemen. In deze regio werd zo’n 74% in 2018 en zelfs 75% in 2019 selectief ingezameld voor hergebruik, compos-

tering of recyclage. Voor dit succes wijst Jos Artois ook op een combinatie van maatregelen. ‘Er is veel aandacht voor educatie, communicatie en sensibilisering. We combineren een goede prijszetting, een inzamelsysteem met diftar voor huisvuil en gft en goede dienstverlening die het nodige comfort levert aan de burgers. Het uitgangspunt van EcoWerk is altijd “de goede sorteerder wordt beloond”’. Toch zamelt Zoutleeuw meer afval in via het recyclagepark dan gemiddeld in de regio. ‘Zoutleeuw heeft een oud woningenpark dat particulieren vaak in eigen beheer renoveren. Dit leidt tot een grotere aanvoer van bouwen sloofafval en sloophout op het recyclagepark,’ zegt Roger Mertens, schepen van Leefmilieu van Zoutleeuw en ondervoorzitter van EcoWerk. ‘Omdat we in een groene regio wonen, hebben de inwoners ook meer groenafval. EcoWerk opende pas een nieuw recyclagepark met gewichtsgebonden tarieven voor Zoutleeuw en de buurgemeente Linter. Dit leidt tot een objectieve en transparante berekening van de prijzen voor de burgers en een daling van de kosten voor de gemeente.’ Sommige burgers die veel

afval leverden en dus meer moesten betalen, reageerden morrend. Toch noemt Roger Mertens de tevredenheid bij de burgers over de afvalinzameling in Zoutleeuw heel groot. ‘88% van de burgers is tevreden over de dienstverlening. Ze werken ook heel actief mee aan het systeem. De invoering van gewogen containers leidde in Zoutleeuw tot een aanvankelijke daling van 15% in het restafval en van zelfs 40% in de ingezamelde hoeveelheid gft. We stelden ook geen negatieve effecten van sluikestorten of sluikestoken vast door de overschakeling naar een gewichtsgedebonden systeem.’ In de toekomst is nog meer thuiscomposteren de bedoeling. EcoWerk haalt ook al enkele jaren de restplastics in een roze zak huis aan huis op, wat een gemiddelde extra daling van 8 kg per inwoner per jaar gaf. EcoWerk voert ook stelselmatig het gebruik van papier- en kartoncontainers in, wat het comfort voor de burger en de ophaler moet verhogen. Zoutleeuw wacht hier nog even mee af. ■

EVA GIJSEGOM IS PROJECTMEDEWERKER LERENDE NETWERKEN INTERAFVAL EN EMILIE VAN DE LOOVBOSCH IS PROJECTMEDEWERKER OPENBARE NETHEID

Afvalbeheer voor milieuprofessionals - ed.3

Het beheer van afval betekent een belangrijke kostenpost voor elke organisatie. Daarnaast is het beheer van afval ook onderworpen aan allerlei wet- en regelgeving op Europees, federaal en Vlaams niveau.

In deze pocket krijg je een duidelijk overzicht van alle relevante regels, uitgelegd in een begrijpelijke taal. Naast de wetgeving lichten we ook toe hoe het afvalbeheer efficiënt kan gebeuren, inclusief voorbeelden en praktische cases uit bedrijven. Met bijdrage van go4circle vzw, de bedrijfsfederatie van de circulaire economie.

Bestellen kan via www.politeia.be of info@politeia.be.

Distancing voor een autovrije bubbel

Professor emeritus Willy Miermans trekt al vele jaren ten strijde tegen wat hij het kerktorenrijden noemt of het wandelen met de auto. Het coronajargon geeft hem inspiratie om zijn punt kracht bij te zetten. Distancing, bubbel, essentiële verplaatsing, ze krijgen een andere betekenis als je ze door een mobiliteitsbril bekijkt.

De eerste term die Willy Miermans leent van corona, is een binnenkopper: het autovirus. ‘Ongeveer een derde van onze verplaatsingen gaat niet verder dan anderhalve kilometer en toch gebruiken we daarvoor de helft van de keren de auto. We laten de auto uit in plaats van de hond. Dat leidt tot een virale besmetting van de publieke ruimte. Mensen parkeren hun auto een keer of twee, drie tijdens zo’n ritje: bij de bakker, bij de slager en dan nog een keer om iemand te bezoeken. Het virus tast ook het denken aan: mensen zijn ervan overtuigd dat al die parkeerplaatsen absoluut nodig zijn. Dat is natuurlijk flauwekul. Tijdens de lockdown zag je plots hoe weinig parkeerplaatsen er eigenlijk maar nodig zijn en hoeveel meer ruimte er in één klap was voor andere dingen.’

Alle vervoersmodi hebben een onderen een bovengrens als het op afstand aankomt. Lopen tot twee kilometer, (elektrisch) fietsen tot tien, vijftien kilometer... Alleen het autogebruik spreidt zich als een viruswolk over alle afstanden uit. ‘Kruidenier of Vladivostok, we rijden er met de auto heen. Dat is absurd. We moeten elk vervoermiddel gebruiken voor het doel waarvoor het goed is.’

Parkeren is de sleutel om het kerktorenrijden eruit te halen en lokale besturen hebben die in handen. ‘Distancing zou een kernbegrip moeten worden in lokaal parkeerbeleid: parkeren aan de rand van het centrum,

buurtparkings aan de ingang van de wijk, schoolstraten waar enkel op een zekere afstand van de schoolpoort kan worden geparkeerd. Op die manier creëer je bubbels waar de auto niet in komt. Als je auto niet voor je deur staat maar tweehonderd meter ver-

zou een enorme stap vooruit zijn voor de publieke ruimte. Als je dan ook het parkeren fors betalend maakt – rekeningstilstaan als pendant van rekeningrijden –, kun je het kerktorenrijden echt uitbannen.’

Willy Miermans:

‘In Nederland, Duitsland, Zwitserland mag je je auto niet zomaar parkeren, het is overal verboden tenzij het uitdrukkelijk is toegelaten. In België is het precies omgekeerd. En dat is een ramp, elke vierkante meter wordt plat geparkeerd.’

derop, zul je hem niet gebruiken voor een ritje van een halve kilometer. Dan ga je te voet of met de fiets. Distancing doet je automatisch nadenken over verplaatsingen. En dan is de term essentiële verplaatsing die we de voorbije maanden leerden kennen, niet veraf.’ In het begin van de coronacrisis was alles verboden tenzij het was toegelaten. Toen we over de piek van de pandemie heen waren, werd het omgedraaid: alles is toegelaten, behalve wat verboden is. Willy Miermans: ‘In Nederland, Duitsland, Zwitserland mag je je auto niet zomaar parkeren, het is overal verboden tenzij het uitdrukkelijk is toegelaten. In België is het precies omgekeerd. En dat is een ramp, elke vierkante meter wordt plat geparkeerd. Nergens mogen parkeren tenzij de gemeente het expliciet toelaat,

De coronacrisis heeft mensen ertoe aangezet na te denken over hun verplaatsingen. Ook nu de maatregelen versoepeld zijn, maken veel mensen nog de afweging: spreken we live af of doen we het digitaal? ‘Ik hoop dat we dat voor een stukje zullen blijven doen,’ zegt Willy Miermans. ‘Als de overheid dat ondersteunt met goed lokaal parkeerbeleid en met rekeningrijden voor de middellange en lange afstand, dan kan er echt wel iets veranderen. Kunnen we het autogebruik terugbrengen tot tachtig procent van vroeger, dan zijn we in één klap van een heleboel problemen verlost. Ook van de files. Die kans mogen we niet laten schieten.’ ■

BART VAN MOERKERKE IS REDACTEUR VAN LOKAAL

Kinderopvang creatief tijdens de coronacrisis

Tijdens de coronacrisis konden kinderen van ouders met essentiële beroepen en kinderen uit kwetsbare gezinnen altijd in de kinderopvang terecht. Waar nodig verzorgden de kinderopvanginitiatieven van de lokale besturen zelfs opvang op specifieke locaties zoals bij ziekenhuizen, woon-zorgcentra, in of vlak bij een school. Er was opvang in het weekend of op feestdagen, en vroeg of laat op de dag. Dit toont aan hoe wendbaar, flexibel en creatief de kinderopvang van lokale besturen is, en dat wie kinderen opvangt een essentieel beroep uitoefent.

De kinderbegeleiders van kinderdagverblijf 't Schelpje van OCMW Blankenberge zetten alle mama's in de bloemetjes.

De coronacrisis was een ware evenwichtsoefening tussen welbevinden en veiligheid, maar de kinderopvang stelde het welbevinden van kinderen en gezinnen voorop, altijd gericht op oplossingen en met een positieve kijk.

Voor wie het nog niet goed door had, werd het tijdens deze crisis helemaal duidelijk: kinderopvang heeft naast een economische ook een belangrijke pedagogische en sociale functie. Zo probeerde de kinderopvang niet enkel zorg te dragen voor kinderen (en gezinnen) die in de kinderopvang aanwezig waren, maar ook voor kinderen en gezinnen die er niet waren. De kinderopvang blonk uit in creativiteit en bewees dat er, ook in coronatijden, heel veel manieren zijn om ouders en kinderen aan te spreken en steun te bieden. De coronacrisis was een ware evenwichtsoefening tussen welbevinden en veiligheid, maar de kinderopvang stelde het welbevinden van kinderen en gezinnen voorop, altijd gericht op oplossingen en met een positieve kijk.

Contact via sociale media

Goede samenwerking met de ouders is heel belangrijk voor de kinderopvang. Contact houden met gezinnen waarvoor de opvang plots wegviel, was niet vanzelfsprekend, maar wel belangrijk. Hoe laat je ouders voelen dat je aan hen denkt? Hoe steek je hun een hart onder de riem of peil je waar de nood hoog is?

Sommige gezinnen hadden nu net iets meer zorg en sociale steun nodig dan normaal. Wat in de kinderopvang kan tijdens een live babbel, lukte niet altijd op afstand. Om nabij te zijn waren er andere creatieve manieren nodig. Sociale media hebben hun nut bewezen. Veel kinderopvangvoorzieningen maakten gesloten Facebookgroepen of WhatsAppgroepen om contact te houden. De groepsopvang baby's en peuters van Sint-Pieters-Leeuw maakte per leefgroep een Whatsapp-groepje voor de ouders, met regelmatig filmpjes waarin de kinderbegeleiders ver-

'Een klein berichtje omdat ik je mis' van initiatief buitenschoolse opvang Domino Eigenbilzen van Bilzen.

De mascottes Pieter en Nelle van kinderdagverblijf Pieternel in Sint-Niklaas dragen voortaan ook mondkmaskers.

Elk gezin dat niet kwetsbaar was vóór de coronacrisis, kan dit tijdens de crisis wel worden. Daarom is voortdurend in contact staan met gezinnen zo belangrijk.

halen voorlezen, liedjes met gebaren zingen en de kindjes vertrouwd houden met het leven in hun opvang. Daarnaast postten ze ook speeltips van Bodymap of filmpjes waarin ze spelideeën gaven en ouders uitdaagden om elkaar te inspireren, bijvoorbeeld: verzin een spel met dozen en maak hiervan een filmpje of een foto. De ouders reageerden enthousiast, de kinderen waren dol op de filmpjes.

Een onthaalouder van De Blauwe Lelie van Brugge stuurde ouders regelmatig berichtjes of belde hen op via Facetime. Zowel kinderen als de onthaalouder vonden het prettig om met elkaar te praten, elkaar te zien, al was het op scherm. De buitenschoolse kinderopvang van Eeklo doopte de buitenspeeldag om tot buitenspeel-in-eigen-kot-dag. Kinderen konden buiten met een bucketlist van de regionale jeugd-dienst Meetjesland aan de slag en activiteiten afvinken.

Telefoneren of een kaartje sturen

Veel medewerkers belden regelmatig persoonlijk met de ouders. Vooral voor gezinnen in een kwetsbare situatie is die babbel erg belangrijk.

Contact 'op maat' met elk gezin, hoe begin je daaraan? Hoe verlies je niets uit het oog? Hoe doe je dit op een open, respectvolle manier? Wat doe je als je gezinnen niet kunt bereiken of als je je zorgen maakt na een contact? Daarvoor maakte de pedagogische begeleidingsdienst van de stad Gent een leidraad op die houvast biedt voor de verantwoordelijke en het team.

Voor het ene gezin volstaat een kort telefoontje. Bij andere gezinnen heb je iets meer tijd nodig om echt te luisteren, bezorgdheden op te vangen, in te schatten waar hulp nodig is, steun te bieden of verder telefonisch te ondersteunen of op te volgen. Soms moet je gezinnen actief en warm toeleiden naar de kinderopvang. Vooral als het welbevinden, de draagkracht van de ouders of de thuissituatie moeilijk is. Als ouders aangaven dat het te zwaar werd, werd gezocht naar oplossingen of werd gekeken waarbij de opvang kon helpen. Elk gezin dat niet kwetsbaar was vóór de coronacrisis, kan dit tijdens de crisis wel worden. Daarom is voortdurend in

contact staan met gezinnen zo belangrijk.

In de groepsopvang baby's en peuters van de stad Aalst werden er naast de wekelijkse telefoongesprekken ook brieven bezorgd aan ouders.

Groepsopvang schoolgaande kinderen De Boomgaard uit Hooglede kroop in de pen. Met een postbrief hielden ze contact met de kinderen.

Buitenschoolse kinderopvang Robbedoes van de gemeente Aartselaar stuurde kaartjes naar de kleuters. Aan de ingang hing wekenlang een groot spandoek met *Wij missen onze kiddo's*.

In Domino Eigenbilzen van Bilzen gingen de kinderen van de groepsopvang schoolgaande kinderen op stap en bezorgden ze hun vriendjes thuis een 'ik mis je'-kaartje.

Bij groepsopvang baby's en peuters van EVA-vzw Gezinswelzijn Lokeren werden ook de kinderen zelf niet vergeten. Elk kind kreeg thuis een fotocollage van kinderen en kinderbegeleiders uit hun groep. De collage was een mooi aanknopingspunt voor een gesprek met hun kinderen ('Weet je nog, Lotte in de groep?' en 'Kijk, hier is begeleidster Marie!') en liet kinderen thuis alvast wennen aan de nieuwe start.

Even langsaan

Sommige initiatieven brachten zelfs een fysiek bezoek aan alle gezinnen. De groepsopvang van baby's en peuters Ons Zonneke van de gemeente Landen en 't Lijsternestje van OCMW Zedelgem stelde een verwenpakket aan huis samen waarmee ouders en kinderen aan de slag konden gaan. Ook de kinderbegeleiders van kinderdagverblijf De Ballon van de stad Oostende maakten doe-het-zelf-pakketjes vol leuke spullen en leverden die aan huis. Het team van kinderdagverblijf 't Schelpje van OCMW Blankenberge bracht alle mama's

persoonlijk en op een veilige manier een bloemetje op Moederdag. De kinderbegeleiders van OCMW Lebbeke en de stad Sint-Niklaas bezorgden een paascadeau aan huis. Op die momenten sloegen ze een babbel met alle ouders en gingen ze na hoe elk gezin het stelde. Deze deur-aan-deurgesprekjes bleken voor veel ouders en kindjes het hoogtepunt van de dag. De kinderen zagen zo ook hun vertrouwde kinderbegeleider even terug.

Een kinderbegeleider uit de gezinsopvang van Zorg Leuven verraste een jarige met een pakje en een verjaardagslied aan de deur. Alles op veilige afstand. De onthaalouders van de gezinsopvang van Heist-op-den Berg vrolijkten gezinnen en kinderen op met knutselwerkjes die ze aan de deur hingen. Het Huis van het Kind in Aalst bood wekelijks speeldiepakketten voor gezinnen. Zo'n pakket bevatte een aanvullend, toegankelijk en laagdrempelig aanbod om de dag te breken. Op die manier kon het kind zich zinvol en zo zelfstandig mogelijk bezighouden. Het Huis van het Kind werkte hiervoor samen met de Speel-o-theek en vzw Goedewil. Kwetsbare gezinnen konden ook gratis speelgoed lenen via de spelothek. Dit werd soms thuis afgeleverd door de verantwoordelijke en/of kinderbegeleiders.

Ouders geruistellen en ondersteuning bieden

Voor veel gezinnen was de coronatijd een onzekere en bange tijd. Veel ouders vreesden dat zij zelf of hun kind ziek zouden worden en hielden hun kind het liefst thuis. Het kwam erop aan om ouders geruistellen en de juiste informatie te geven. Dat deed de stad Gent met tips. Ouders konden nog wandelen met hun baby of peuter, maar ze moesten afstand houden en niet in de massa lopen. Aan de hand van het werkinstrument 'wat kinderopvang doet' van de pedagogische begeleidingsdienst van de stad Gent werd met pictogrammen het belang van kinderopvang uitgelegd, en aange-

toond hoe de stad alles op een veilige manier organiseerde. Het pedagogisch team van OCMW-vereniging De Blauwe Lelie in Brugge schreef wekelijks een speciale corona-editie van zijn nieuwsbrief en publiceerde die op de website. Er stonden tips in over concrete thema's zoals coronaproof activiteiten met kinderen, handen wassen, omgaan met gemis van vrienden en familie, huiswerk en thuisopvang combineren of praten met kinderen over corona. Het voordeel van op diverse manieren warm contact onderhouden is dat de herstart vlotter kon verlopen.

Geleidelijke heropstart tijdens exitstrategie

Tijdens de verschillende fases van de exitstrategie werd de kinderopvang geleidelijk geopend voor steeds meer ouders en hun kinderen. Naast de praktische organisatie is het pedagogische luik van belang geweest voor een warme en veilige nieuwe start.

Door (her)starters in de tijd te spreiden was er veel aandacht voor het welbevinden van kinderen, ouders en kinderbegeleiders. Dit was nodig omdat veel ouders bang waren om opnieuw de stap te zetten naar de kinderopvang uit angst voor het virus, maar ook omdat hun kind opnieuw zou moeten wennen aan de opvang. Kinderen die een tijdje niet in de opvang zijn geweest, hebben opnieuw een aanpassingsperiode nodig. Een wenmoment is dan erg belangrijk. Bovendien zijn kinderen ondertussen ook veel veranderd. De kinderbegeleiders moesten ook daar rekening mee houden. Daarom startten veel voorzieningen opnieuw met wenmomenten voor het normale opvangplan. Ook daar waren weer creatieve oplossingen voor nodig, want ouders mochten niet in de leefgroep komen.

De kinderbegeleiders van groepsopvang baby's en peuters van de stad Oostende vulden een *ik mis je ZIKO-vo-portret* in en bezorgden dit aan de gezinnen. Daarin vroegen ze de

Kinderbegeleiders van de stad Oostende brachten doe-het-zelfpakketjes vol leuke spullen aan huis.

Bij de gezinsopvang van Zorg Leuven genoot een onthaalouder van de omgang met de kindjes die nog bleven komen. Maar ze vergat ook de andere kinderen niet en maakte video's van herkenbare activiteiten die ze deden in de opvang. De kinderen thuis konden mee volgen.

ouders hoe de kinderen zich thuis voelden en op welke vlakken ze gegroeid zijn, een handige basis voor de overdracht bij heropstart. Omdat er op korte tijd veel wenmomenten gepland stonden, werkte de stad Sint-Niklaas met een verkorte wenfiche.

Het wengesprek werd in groepsopvang Hopsa van de stad Maaseik buiten gepland waar ouder en kinderbegeleider makkelijk de nodige afstand konden respecteren en ze ook allebei een mondmasker droegen.

In De Blauwe Lelie in Brugge konden de ouders die dat wensten, even videobellen met een kinderbegeleider samen met het kindje of de baby. Op deze manier hoorden de kinderen opnieuw de stemmen van de kinderbegeleiders, konden ouders eventuele aanpassingen in slaap- en eetgewoontes doorgeven en vingen de kinderbegeleiders eventuele bezorgdheden van ouders op. Via Facebookpagina's hielden ze voorleesmomenten met aanwezige kinderen. Afwezige kinderen konden via video aansluiten, om opnieuw te wennen aan het ritme, de stemmen en de beelden van het leven in groep.

In de kinderopvang van de stad Sint-Niklaas konden kinderen op een speelse manier wennen aan het dragen van mondmaskers. Aan de hand van een verhaal in de poppenkast werd verteld wie wanneer een mondmasker moest dragen. Het verfilmde poppenspel werd gedeeld met ouders in het weekend, ter voorbereiding van de start met mondmaskers op maandag. Ook de mascottes Pieter en Nelle dragen voortaan een mondmasker. Verder werd er van iedere kinderbegeleider een foto gemaakt mét en zonder mondmasker. Die foto's hingen in de leefruimte en werden gedeeld op Facebook en bezorgd aan de ouders en de kinderen. Zo konden ze alvast wennen aan de vertrouwde gezichten mét een mondmasker. Om te vermijden dat kinderbegeleiders mondmaskers in de leefgroep moesten dragen, wachtte een vaste onthaalkinderbegeleider de ouders op, zorgde voor een warm welkom en nam het kind mee naar de leefruimte.

En als er weer wat verandert?

De regelgeving en beleidsadviezen veranderden voortdurend. Het was een uitdaging om ouders op een toegankelijke manier te informeren. Velen gebruikten pictogrammen, foto's of posters om alle noodzakelijke informatie aan ouders te bezorgen. De kinderopvangdiensten van de steden Gent en Sint-Niklaas maakten zelfs een filmpje om de nieuwe afspraken over breng- en haalmomenten duidelijk te maken. Een onthaalouder van de gezinsopvang van de stad Aalst maakte als moederdagcadeau voor iedere moeder een mondmasker met handafdruk van haar kindje. Meteen een reminder aan de afspraak om een mondmasker te dragen om het kind te brengen of op te halen.

Nieuwe kinderen, nieuwe ouders

Voor het eerst naar de opvang gaan is op zich al een spannend moment, maar nu nog een tikkeltje meer. Het is niet evident nieuwe ouders wegwijs te maken als ze niet in de

Kinderen die een tijdje niet in de opvang zijn geweest, hebben opnieuw een aanpassingsperiode nodig. Een wenmoment is dan erg belangrijk. Bovendien zijn kinderen ondertussen ook veel veranderd.

Wennen van thuis uit met de fotocollage van Kinderdagverblijf Patjoepelke-Wistik van EVA-vzw Gezinswelzijn Lokeren.

leefruimte mogen komen. Hoe kun je nieuwe ouders toch rondleiden?

Groepsopvang baby's en peuters De Kabouters in Kortesseem en De Blokkenhuizen van Zorg Kortrijk maakten een filmpje waarin ze hun werking en de locatie voorstellen, een virtuele rondleiding dus.

In groepsopvang baby's en peuters Hermelijn van Sint-Niklaas kwam er een 'babbelbox' in de binnentuin. Daar werden nieuwe gezinnen ontvangen voor het wenmoment. Ook andere gezinnen konden er op gesprek.

De dienst voor onthaalouders van Heist-op-den-Berg organiseerde kennismakingswandelingen met de ouders en het kind in de buurt. Tijdens de wandeling werd informatie gedeeld over de werking van de kinderopvang en over het specifieke kind.

Kinderdagverblijf Dolfijn van Zorg Stekene gebruikte leefboeken waarin uitleg over de werking geïllustreerd wordt met foto's, tekeningen en een dagverloop met mascotte Gus. Ouders konden het leefboek mee naar huis nemen om met hun kind te wennen aan de opvang.

In Aalst werd de wenmap en -tas met fotomateriaal en attributen ter kennismaking met de opvang nog meer dan anders gebruikt.

De VVSG en het VVSG-steunpunt Kinderopvang zijn trots op de kinderopvang van de lokale besturen. Ongelooflijk hoe snel mensen schakelden bij steeds veranderende informatie en hoe ze ondanks bezorgdheid over eigen veiligheid en gezondheid, de kinderen en hun ouders altijd centraal hebben gezet tijdens deze crisis.

We stonden ervan versteld dat de mensen van de kinderopvang zoveel in hun mars hebben, ook in moeilijke omstandigheden. Ze bleven soms wat op de achtergrond, maar zonder veel toeters en bellen is de kinderopvang zich altijd blijven inzetten met een heel groot hart voor alle kinderen en alle gezinnen, altijd met een positieve drive en vanuit een oplossingsgerichte denk- en werkwijze. ■

SOFIE VERHAERT EN ELS ROBIJT ZIJN REGIONALE STAFMEDEWERKERS VAN VVSG STEUNPUNT KINDEROPVANG

Publieke thuiszorgdiensten actief op veel fronten

Snel inspelen op alle mogelijke zorg die nodig was, dat was de afgelopen periode de uitdaging voor vele thuiszorgdiensten. Gelukkig hebben de publieke zorgdiensten een grote troef: ze kennen hun inwoners en het lokale zorgaanbod als de beste. Ze weten wie het nu moeilijk heeft en op welke manier ze hen kunnen helpen. Zorg voor de mens centraal begint namelijk lokaal. Daar werken ze al jaren aan.

De afgelopen periode hebben de informele en de formele zorg elkaar enorm versterkt. Uit een onderzoek van de VVSG bleek dat zo goed als alle lokale besturen verschillende acties ondernamen om buurtzorg te stimuleren. Overal deden burenbodschappen of klusjes voor elkaar of verdeelden vrijwilligers mondkmaskers. Vaak gebeurde dit via het hulpplatform #onzegemeentehelpt. Veel vrijwilligers en medewerkers engageerden zich om kwetsbare inwoners te contacteren door een gesprekje aan de voordeur of een babbel via de telefoon. Met deze gebundelde krachten kregen in totaal bijna 300.000 inwoners een telefoontje van hun eigen lokaal bestuur.

‘Wat we nu zien, is het resultaat van onze ondersteunende, preventieve werking die we al jaren aan het ontwikkelen zijn. Lokale dienstencentra brengen al lang mensen samen in hun eigen

buurt. Daardoor konden veel bezoekers van het lokale dienstencentrum nu rekenen op die opgebouwde vriendschappen en gingen mensen elkaar helpen,’ vertelt Cindy Vanhoomissen, centrumleider in Dendermonde. ‘Het is net omdat wij al vele jaren deze netwerken opbouwen en onderhouden dat onze bezoekers elkaar ook nu (virtueel) blijven opzoeken en helpen. Deze kostbare netwerken zouden er zonder de werking van het lokale dienstencentrum nooit geweest zijn. Nu plukken

wij de vruchten van jarenlang werk.’ Ook het burgerinitiatief ‘Thuis in Gavere’ kreeg de afgelopen periode opnieuw een opkikker. ‘Enkele jaren terug startten we met ‘Thuis in Gavere’ om na te gaan welke zorg noodzakelijk was en hoe we die zorg het beste konden verlenen.’ Radio Gagavere was een van de vele projecten die toen van start gingen. Door de coronacrisis kreeg dit een nieuwe dynamiek en zocht Radio Gagavere alternatieven om contact tot stand te brengen tussen mensen die

Tanja Eeckhout:

‘We zien zorg ruimer dan iets voor zorgbehoevenden, want iedereen kan iets doen voor een ander. We willen het momentum van corona gebruiken om daar verder over na te denken.’

door de omstandigheden geïsoleerd waren. Vele vrijwilligers meldden zich en met hun talenten gingen we aan de slag. We deelden warme videogesprekken die we hadden met mensen die geïsoleerd zaten, schilderden boodschappen van lokale dichters op de ramen in het straatbeeld, verspreiden postkaartjes en spotten slogans met #WarmGavere op de voetpaden. Het was altijd spannend hoe de inwoners zouden reageren. Maar vele voorbijgangers kregen er een glimlach van op de mond. Het was dankbaar om als schepen van onderuit te kunnen ondersteunen, en voort te kunnen bouwen op wat we de afgelopen jaren hadden gerealiseerd,' vertelt Tanja Eeckhout, schepen in Gavere. 'De komende periode willen we doorgaan met de ervaringen die we hebben opgedaan om de zorg nog uit te bouwen. We zien zorg dan ook ruimer dan iets voor zorgbehoevenden, want iedereen kan iets doen voor een ander. We willen het momentum van corona gebruiken om daar verder over na te denken.'

Thuiszorgdiensten tonen hun flexibiliteit

Terwijl vrijwilligers en burens, ondersteund door het bestuur, zich inzetten voor elkaar, trokken medewerkers van de schoonmaakdiensten en de diensten voor gezinszorg elke dag op pad om de nodige zorg te garanderen voor hun eigen gebruikers. Noodzakelijke zorg werd voor iedereen voortgezet. Wie besmet was, kon rekenen op hulp via het systeem van cohortzorg, een samenwerkingsverband met verschillende thuiszorgdiensten. Meer dan 300 verzorgenden en schoonmaakkrachten uit onze publieke thuiszorgdiensten van lokale besturen werkten mee in woonzorgcentra en schakelzorgcentra. Hilde Clincke, directeur thuiszorg van Zorg Leuven: 'Ik wil die flexibiliteit van de thuiszorg benadrukken: iedereen bleef werken om de eigen dienst draaiende te houden, medewerkers hielden telefonisch contact met de cliënten die afhaakten uit schrik, we bleven vanop een veilige afstand iedereen voortdu-

Marc De Weghe:
'De prestatiecijfers zijn niet alleen getallen, ze zijn het werk van mensen. Ze schetsen een beeld van de tomeloze inzet van onze medewerkers. Dit typeert hen allen.'

rend informeren en ondersteunen, we organiseerden cohortzorg en we werkten mee in de woon-zorgcentra en de schakelzorgcentra.'

Ook Aalst is trots op de geleverde prestaties. Hun prestatiecijfers geven aan dat zij in volle crisis even actief bleven als anders. 'Gelet op de precarie omstandigheden waarin we moesten en nog steeds moeten werken, is dit een zeer bevredigend resultaat. Deze cijfers zijn niet alleen getallen, ze zijn het werk van mensen. Ze schetsen een beeld van de tomeloze inzet van onze medewerkers. Dit typeert hen allen,' zegt Marc De Weghe, bestuurssecretaris van de stad Aalst. En de lokale dienstencentra, die hun deuren moesten sluiten, bleven allesbehalve stilzitten. Ze hielden op verschillende manieren contact met hun gebruikers en ondersteunden andere woon-zorgvoorzieningen. Creatief en inventief als de dienstencentra zijn, organiseerden ze alternatieve contactmomenten zoals een babbelstoel-project in Izegem en Brugge. In Gent experimenteerden ze met balkonturnen en activiteiten via sociale media. Zeker ook de maaltijddiensten draaiden de afgelopen weken op volle toeren. Lokale besturen breidden hun eigen aanbod uit of regelden samenwerking met lokale partners. Via belrondes en bewonersbrieven informeerden ze hun kwetsbare inwoners. Dit leidde tot bijna 30% meer warme maaltijden in april van dit jaar ten opzichte van april vorig jaar. Zorg Houthalen-Helchteren zag de afgelopen maand zijn maaltijden op korte tijd sterk toenemen. 'Toen in het begin van de lockdown alles dicht

moest, belden we kwetsbare inwoners persoonlijk op en stelden hun het alternatief van de maaltijden aan huis voor. We kregen hier zoveel respons op dat we extra personeel hebben vrijgemaakt om een tweede maaltijdronde op te zetten. Bestaande gebruikers bestellen nu meerdere keren per week de maaltijden aan huis, maar ook heel wat nieuwe gebruikers hebben de weg naar ons aanbod gevonden,' vertelt Evelien Vaes van Zorg Houthalen-Helchteren.

Het is duidelijk. Tijdens de coronaperiode hebben de thuiszorgdiensten van lokale besturen het beste van zichzelf gegeven om kwetsbare inwoners toch te ondersteunen. Gelukkig kan de reguliere zorg nu weer doorgaan. Een lange periode zonder die extra ondersteuning is niet voor iedereen haalbaar. Jan Miermans, centrumleider in Ieper: 'Al enkele jaren ondersteunen wij een buurtbewoonster. Na een lang proces waren we nu eindelijk zo ver dat ze bij ons een warme maaltijd kwam nuttigen op voorwaarde dat ze bij ons ook gebruik maakte van het bad of de douche om zich op te frissen. Met de dame in kwestie ging het steeds beter: ze verzorgde zich beter en had een degelijke maaltijd per dag. Door de coronacrisis moest ons lokale dienstencentrum de deuren sluiten en konden we deze afspraak niet voortzetten. We willen snel met haar de draad weer oppikken, zodat we niet te veel stappen achteruitzetten. De deuren sluiten we dus liefst niet lang!' ■

JOKE VANDEWALLE IS REGIONAAL VVSG-STAFMEDEWERKER
THUISZORG OOST-VLAANDEREN

Werken aan een toegankelijke gemeente doe je met een beleid van strategische keuzes en doelen, vanuit de behoeften van je inwoners én vanuit een duidelijk ambitieniveau. Veel lokale besturen werken al aan de doelen uit de Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling van de Verenigde Naties. Die duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen bieden een kader om transversale thema's zoals toegankelijkheid en gelijke kansen structureel in te vullen.

INTER.VLAANDEREN

Toegankelijkheid is een duurzame beleidskeuze

In een toegankelijke gemeente kan iedereen zich ontplooiën.

Onze leefomgeving bestaat uit onderdelen: gebouwen, buitenomgeving, dienstverlening, informatie, evenementen of gebruiksvoorwerpen. Toegankelijkheid staat voor een leefomgeving van goede kwaliteit voor iedereen. In een toegankelijke gemeente kan iedereen meedoen, zich ontplooiën en naar eigen vermogen kansen grijpen. Met andere woorden, *leaving no one behind* (niemand achterlaten), het basisprincipe van Agenda 2030.

Toegankelijkheid toets je af aan zes B's: betreedbaar, bereikbaar, bruikbaar, beschikbaar, begrijpelijk en bekend. Kan iedereen binnen, ook wie geen trappen kan lopen? Kan iedereen er geraken, zonder drempels of omwegen? Kun je er doen wat je van plan bent, en is er wat je nodig hebt? Begrijpt iedereen alle informatie? Kun je opzoeken wat je nodig hebt?

De samenhang van alle onderdelen bepaalt de kwaliteit. Vergelijk ze met schakels uit een keten. Is één deel niet toegankelijk, dan is de keten onderbroken en sluit je mensen uit. Die keten pas je toe op je hele gemeente, met haar netwerk van functies, gebouwen en voorzieningen. Maak bijvoorbeeld je bibliotheekgebouw niet alleen toegankelijk, maar ook vlot bereikbaar, met genoeg voorbehouden parkeerplaatsen, een fietsenstalling, een toegankelijke bushalte vlakbij en een toegankelijke weg ernaartoe.

Werken aan toegankelijkheid is werken aan Agenda 2030

Werken aan toegankelijkheid is een kans om de duurzame ontwikkeling te realiseren. Zo werkten Aalst en Mechelen mee aan een nieuw en inclusief project om blinde en slechtziende kiezers te laten stemmen met een computer met spraakmodule. Aalst ontwikkelde een methodiek voor een leeftijdsvriendelijke toets samen met expertisecentrum Inter. Die toets helpt de leefomgeving verbeteren, zodat ouderen thuis kunnen blijven wonen. Ook liet de stad onderzoeken of de toekomstige woon-zorgzone Mijlbeek toegankelijk was voor ouderen. Inter screende er de gebouwen, het openbaar domein, de dienstverlening en het vrijetijdsaanbod op basis van objectieve criteria. De visie en het beleid van Aalst zijn trouwens gericht op alle inwoners. Daarom zet de stad in op universal design, ontwerpen voor een zo groot mogelijke groep van gebruikers.

Ook Halle maakt werk van wonen en leven voor iedereen. Het spant zich in voor het aanbod aan

De keten van toegankelijkheid voor een toerist in een kustgemeente.

Voor een begeleidingstraject op maat kun je terecht bij Inter, het expertisecentrum in toegankelijkheid en universal design. Wat dat inhoudt, lees je op www.inter.vlaanderen/charter. Je kunt er ook je goede praktijken bezorgen.

Een trottoir in de woon-zorgzone Mijlbeek in Aalst voor en na de screening en het actieplan voor meer toegankelijkheid. Het Julianusproject in Tongeren creëerde meer toegankelijke ruimte in de binnenstad om te winkelen, te wonen en te werken.

Door het charter voor toegankelijkheid krijgt Kortrijk ondersteuning op maat van expertisecentrum Inter voor integraal toegankelijkheidsbeleid van goede kwaliteit.

toegankelijke woningen en klopte bij Inter aan voor advies voor woningaanpassing. Om knelpunten in de stad beter op te sporen deed Halle een inleefwandeling voor stadsdiensten en schepenen, samen met inwoners met een handicap. Inter begeleidde en maakte een verslag op. Dat gebruikt de stad als leidraad voor verder beleid. Tongeren werkte voor zijn Julianusproject met een masterplan voor meer ruimte in de binnenstad om te winkelen, wonen en werken. Een van de vijf kwaliteitseisen was dat de publieke ruimte bruikbaar en toegankelijk moet zijn voor iedereen. Het openbaar domein is ingericht op één enkel niveau van gevel tot gevel, in een duurzame en makkelijk begaanbare ondergrond. De krijtlijnen kwamen tot stand in dialoog met de betrokken partijen: bewoners, beleid, mobiliteitsverantwoordelijken, politiediensten en het agentschap Onroerend Erfgoed. Met een evenwicht tussen toegankelijkheidsbehoeften en andere ontwerpvereisten.

Naar een duurzaam toegankelijkheidsbeleid

Als lokaal bestuur sta je dicht bij je burgers en heb je de regie in handen om de toegankelijkheid in je gemeente te verbeteren. Leg je ambities vast in een plan van aanpak en maak ze bekend. Meet de bestaande toestand en zet een groeipad uit met meetbare streefwaarden. Leg iedere stap vast met een budget, timing, wie verantwoordelijk is en wie betrokken. Dat is meteen de vertrekbasis voor monitoring, opvolging en evaluatie. Daarmee verbeter je je gemeentelijke werking en zet je verdere beleidsacties op. Zie ook toe op een juiste uitvoering van de wetgeving en zet mooie praktijkvoorbeelden in de kijker. Maldegem kiest voor zo'n structurele werkwijze met een visietekst voor toegankelijkheid als leidraad bij de werking en strategische planning. De gemeente werkte ook al met een meerjarenplan voor het openbaar domein en met een actieplan voor toegankelijkheid. Kortrijk heeft een schepenen van Toegankelijkheid. Die doet een toegankelijkheidstoets bij nota's in het schepencollege. Kortrijk vraagt medewerkers om toegankelijkheid op te nemen in de beleidsdoelstellingen van beleidsplannen. Zo stelt de stad een budget beschikbaar waar nodig. De stad tekende een charter voor toegankelijkheid en volgt bij Inter een begeleidingstraject. Ze stelde ook een ambtenaar aan om toegankelijkheid te coördineren door het betrekken van de aanspreekpunten bij alle diensten. ■

WIE

Ward De Cooman

WAT

Bio-ingenieur bij de Vlaamse Milieumaatschappij en schaapherder van onder meer de stad Aalst en de gemeente Erpe-Mere

HOE

De kudde begraaft verschillende terreinen in Aalst en Erpe-Mere, en is een ecologisch alternatief voor het maaien met machines.

HOEVEEL

Ward De Cooman is al vijftien jaar schaapherder, naast zijn voltijdse baan bij de VMM. Hij is samen met zijn drie bordercollies elke dag bezig met zijn schapen.

Minder machines en CO₂-uitstoot, geen werk meer met bestekken en offertes, ongewenste planten die worden opgevreten, moeilijk bereikbare plekken die toch onderhouden kunnen worden: schapen zijn een aantrekkelijk en duurzaam alternatief voor de tractor en de bosmaaier. Aalst en Erpe-Mere hebben een schaapherder, Ward De Cooman. De herder, de honden en de kudde zijn graag gezien, ze dragen bij aan het positieve imago van de gemeente.

Eind april raakte de Schelde ernstig vervuild door een gigantische hoeveelheid bietenpulp afkomstig van een suikerbietenfabriek in de omgeving van het Noord-Franse Cambrai. De pulp slurpte de zuurstof uit het water, in Wallonië kwamen nagenoeg alle vissen in de rivier om door verstikking. Vlaanderen had iets meer tijd om te reageren en deed dat ook gevat. Ward De Cooman, bio-ingenieur bij de Vlaamse Milieumaatschappij en verantwoordelijk voor de waterbodemkwaliteit en incidenten met impact op het oppervlaktewater, coördineerde de actie: 'Met de inzet van zuurstofpompen, het openen van sluizen en voortdurende metingen zijn we erin geslaagd om 95 procent van het visbestand in de Schelde te redden. Het was een zeer intensieve periode met een fantastisch resultaat.'

Dat het een drukke tijd was voor Ward De Cooman hoeft geen betoog, want eind april zijn ook de lammetjes nog piepjong. Wat het een met het ander te maken heeft? Ward heeft naast zijn voltijdse baan bij de VMM nog een leven als schaapherder van onder meer de stad Aalst en de gemeente Erpe-Mere. 'Voor lammetjes was 2020 een topjaar. Er waren veel twee- en drielingen, wat toch veeleer zeldzaam is. Dat maakt dat mijn kudde nu 150 schapen telt. Het is een beetje uit de hand gelopen, moet ik toegeven. Ik ben geboren met een liefde voor dieren. Thuis mocht ik er geen hebben. Toen ik op eigen benen stond, nam ik een hond. Daarna kwamen de schapen.' 'Het moet zo'n vijftien jaar geleden zijn dat ik vier schapen inzette om een terrein van de VMM in Erembodegem te begrazen. Een

Af en toe een beetje show moet kunnen

STEFAN DE WICKERE

prachtige hoogstamboomgaard die zeer moeilijk te maaien was. We hebben er een draadafsluiting rond geplaatst en er de schapen op gezet. Het lukte. Nu nog staan er enkele van mijn schapen. Na een tijdje zijn daar de wachtbekkens en de dijken van de VMM in de omgeving van Aalst bijgekomen. Die werden voordien gemaaid met de bosmaaier, dat was zeer arbeidsintensief en duur. Voor schapen moet je enkel eenmalig investeren in een afsluiting. Je begraast ecologisch, je hebt geen machines meer nodig die CO₂ uitstoten, je moet geen bestekken en offertes meer maken. Het is de perfecte formule.'

Dat ontging ook de stad Aalst niet, die Ward De Cooman aantrok als schaapherder. Onlangs deed de gemeente Erpe-Mere hetzelfde. De schapen begrazen er een terrein aan de achterzijde van de begraafplaats dat wellicht nooit meer in gebruik zal worden genomen. Ook op het domein Steenberg waar het gemeentehuis is gevestigd, doen de schapen hun ding. Daar is geen vaste afsluiting, flexinetten met elektriciteit houden de dieren ter plaatse en kunnen na het begrazen makkelijk verplaatst of wegge-

nomen worden. 'Een schaapherder is een vrijwilliger, het is een passie en een vorm van ontspanning. Ik ben er trots op dat ik de herder van Aalst en Erpe-Mere ben. Ik draag mee het positieve imago van de stad en de gemeente uit. Als mensen me dat vragen, dan laat ik de kudde eens los met mijn drie honden er omheen en dan ga ik echt herderen. Voorbijgangers vinden dat fantastisch. Ze sturen berichten naar het infoloket "We hebben de herder gezien". Ze posten filmpjes. Mijn vrouw zegt me dan: "Was je weer show aan het geven?" Ja, ik kan het soms niet laten.'

Ward De Cooman herdert ook voor Natuurpunt, dat gaat dan meestal over nabegrazing in de winter. 'Na het uitbloeien van de voorjaarsbloeiers wordt er gemaaid en wordt het maaisel afgevoerd. In de winter en het vroege voorjaar moeten die percelen dan heel kort komen te staan zodat er bijna geen gras overblijft en de voorjaarsbloeiers alle kansen krijgen. Dat verschralen van gronden gaat prima met schapen. Het ras waar ik mee werk, de Ardense voskop, eet ook distels en brandnetels. Planten die een echte pest zijn, zoals reuzenbalsemien of Japanse duizendknoop, worden kaalgevreten en krijgen geen kans meer, maar bijvoorbeeld wilde orchideeën worden verder over een terrein uitgezet dankzij de schapen.' Eind mei stond een groot deel van de kudde op één plek, de schapen moesten geschoren worden. Normaal zijn ze op verschillende terreinen aan het grazen. 'Elke avond ga ik op een andere plek langs, met mijn drie bordercollies. Ze brengen de schapen bij me, dan tel

ik ze, controleer even of alles in orde is, knip eventueel de nagels van enkele dieren bij. Af en toe moeten de dieren verplaatst worden. Dat gebeurt met de auto met aanhangwagen of, als de afstand niet te groot is, over de openbare weg. Dat is het echte herderen, samen met de honden de kudde veilig en vlot van plek naar plek brengen. Ik heb het werken met honden geleerd door veel naar andere herders te kijken en door hen te helpen. En ook door filmpjes op YouTube te bekijken. Het duurt jaren voordat je dat echt in de vingers hebt en kunt communiceren met de honden. Een goede herdershond kan een kudde bijhouden en wegdrijven, of een groep schapen splitsen. Maar hij moet dat vooral in rust kunnen. Zelf moet ik ook rustig zijn. Als ik na een stresserende dag bij de kudde kom en het lukt niet, dan ga ik even terug in de auto zitten om tot rust te komen. Je bent met zijn drieën bezig: hond, kudde en herder.'

Hoe ver de passie van Ward De Cooman gaat, bewijst hij elke lente door twee of drie pasgeboren lammetjes die het moeilijk hebben, mee te nemen naar het werk, in een karretje achter aan zijn fiets. Hij plaatst een kleine omheining in de voortuin van het VMM-gebouw, de collega's helpen bij het geven van melk. Het initiatief heeft zoveel succes dat er zelfs een uurrooster aan te pas komt met wie wanneer voedert. Dit voorjaar gooiden corona en het thuiswerken roet in het eten, maar volgend jaar wordt de traditie ongetwijfeld weer opgepikt. ■

BART VAN MOERKERKE IS REDACTEUR VAN LOKAAL

agenda

ONTDEK ONS OPLEIDINGSAANBOD OP WWW.VVSG.BE/OPLEIDINGEN

Uitzonderlijke tijden, uitzonderlijk aanbod: achter de schermen werken de VVSG-medewerkers volop aan een nieuwe planning en een digitaal aanbod.

CHECK
DE WEBSITE
[WWW.VVSG.BE/
OPLEIDINGEN](http://WWW.VVSG.BE/OPLEIDINGEN)

VAKANTIE

De redactie van Lokaal wenst alle lezers deze zomer genoeg tijd om de achterstallige lectuur in te halen en de nodige rust om het coronavorjaar te verwerken.

september

Gent 4 september

Gent 2 oktober

Werken met cliënten met een psychische of psychiatrische problematiek op de Sociale Dienst

In deze vorming krijg je een zicht op de leefwereld van de cliënt, waardoor zijn of haar gedrag begrijpelijker wordt. De vorming biedt inzicht in enkele psychiatrische problematieken en biedt veel concrete handvatten en tips & tricks om de cliënt adequaat te begeleiden.
vvsb.be/opleidingen

Mechelen 14 september

Diksmuide 18 september

Hasselt 28 september

Meer datums online

Kinderopvangcaravan voor schoolgaande kinderen

Kinderbegeleiders met inzet maken het verschil in de kinderopvang, ze stimuleren de kinderen, spelen en ravotten met hen. Ter inspiratie reist de VVSG-Kinderopvangcaravan het hele land door voor twintig dagen gratis opleiding in je eigen regio. We houden rekening met de uren van de buitenschoolse kinderopvang.
vvsb.be/opleidingen

Brussel 15 september

Dilemmatraining

In iedere gemeentelijke organisatie komen bestuur, leidinggevend en medewerkers geregeld voor morele dilemma's te staan. Deze training maakt hen vertrouwd met een praktisch instrument waarmee ze het juiste antwoord vinden op lastige morele vraagstukken.
vvsb.be/opleidingen

Hasselt start 21 september

Dilbeek start 19 november

Meer datums online

Mentoropleiding zorgberoepen

Deze opleiding biedt inzicht in de coachende rol die je als mentor hebt ten aanzien van leerlingen. De opleiding versterkt je in belangrijke competenties die je nodig hebt voor goede begeleiding: communiceren, duidelijke feedback geven en evalueren.
vvsb.be/opleidingen

Op zoek... naar nieuwe collega's?

De VVSG biedt verschillende tariefformules aan voor de plaatsing van vacatures, zoals een gezamenlijke formule met Poolstok. www.vvsg.be/vacatures.

Leuven vanaf 21 september

Projectmanagement

Met projectmatig werken bereik je binnen een afgesproken termijn en de overeengekomen budgettaire grenzen een vooropgesteld resultaat. Er is ruimte voor uitwisseling en oefeningen, op vraag van de deelnemers leggen we specifieke accenten. vvsg.be/opleidingen

Gent start 28 september

Leuven start 5 oktober

Meer datums online

Mentoropleiding technisch uitvoerende beroepen

Deze opleiding biedt inzicht in de coachende rol die je als mentor hebt ten aanzien van leerlingen. De opleiding versterkt je in belangrijke competenties die je nodig hebt voor goede begeleiding: communiceren, duidelijke feedback geven en evalueren. vvsg.be/opleidingen

Brussel 30 september

Statuut lokale mandataris

Deze vorming geeft je een up-to-date inzicht in het statuut van uitvoerende mandatarissen, raadsleden en leden van het Bijzonder Comité Sociale Dienst. vvsg.be/opleidingen

oktober

Vlaanderen 6 oktober

Openbedrijvendag

Dit jaar staat het jaarlijkse feest van het ondernemerschap in het teken van de digitale transformatie. Veel bedrijven kun je ook virtueel bezoeken, handig in coronatijden. openbedrijvendag.be

03-07-2020

DE LIJN

- Hoofd operaties – Brussel Rand
- Senior risk manager

05-07-2020

GEMEENTE MAASMECHELEN

Verpleegkundige/Zorgkundige

PROVINCIE ANTWERPEN

- Adviseur data en analyse
- Solutions architect ICT (integraties)

07-07-2020

STAD EN OCMW SINT-NIKLAAS

Teamverantwoordelijke ondersteuning welzijn

09-07-2020

ZORG LEUVEN

Verpleegkundigen

WELZIJNSKOEPEL WEST-BRABANT

Projectmedewerker

10-07-2020

DE LIJN

- Hoofd performance management
- Vervoerregiomanager Leuven-Mechelen

12-07-2020

STAD HASSELT

Data Protection Officer

GEMEENTE LEBBEKE

Verpleegkundige

15-07-2020

GEMEENTE LEBBEKE

Toezichthouder milieu / deskundige omgeving

17-07-2020

GEMEENTE KORTENBERG

Projectwerker Huis van het Kind

19-07-2020

VVSG VZW

Projectleider IT

22-07-2020

STAD AALST

Inspecteur ruimtelijke ordening

28-07-2020

GEMEENTE HEUSDEN-ZOLDER

Algemeen directeur

31-07-2020

GEMEENTE BIERBEEK

- Communicatieverantwoordelijke
- Diensthoofd openbare werken
- Hoofdboekhouder

GEMEENTE LEBBEKE

Stafmedewerker communicatie

06-08-2020

VENECO

- Stafmedewerker bouwkundig erfgoed
- Preventieadviseur niveau 1

16-08-2020

VLAAMSE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE

Algemeen directeur welzijn, gezondheid en gezin

15-09-2020

GEMEENTE HAALERT

Teamcoördinator beheer & onderhoud / facility

04-10-2020

GEMEENTE MACHELEN

Maatschappelijk werker

INLEVERING

PERSEELSADVERTENTIES

Lokaal 9 (septembernummer) – 12 augustus
Lokaal 10 (oktobernummer) – 16 september

Uw personeelsadvertenties
in **Lokaal** en
onze **online media**

INFORMATIE

vacatures@vvsg.be

burgemeester Triljoen

DE KRACHT VAN ZELFSTURENDE TEAMS

Een leidraad richting innovatieve arbeidsorganisatie

door Guido Maes, Daan Sorgeloos, Toon Torbeyns & Carla Arp (Ginkgo Consulting)

In deze publicatie reiken we constructieve oplossingen aan om de stijgende werkdruk bij veel lokale besturen aan te pakken.

Eén van de belangrijkste oorzaken van de stijgende werkdruk is het feit dat de manieren van organiseren vaak niet aangepast zijn aan de hedendaagse omstandigheden.

In deze publicatie maakt u kennis met innovatieve arbeidsorganisatie en zelfsturende teams.

Klantgerichte organisatie, minimale hiërarchie, vereenvoudigde procedures, sterk leiderschap en beter leren zijn daarbij essentiële elementen.

Wij nemen u mee in het veranderingsproces!

Ginkgo Consulting cvba is een adviesbureau, specifiek gericht op het adviseren en ondersteunen van organisaties met een maatschappelijke rol en dienstverlening.

Bestel via www.politeia.be

ISBN (print): 978-2-509-03221-8 | ISBN (digitaal): 978-2-509-03262-1 | Formaat: 160 x 240mm | Aantal pagina's: 150

extenso

Deze publicatie is ook beschikbaar in **extenso**,
de nieuwe digitale kennisdatabank
voor lokale besturen

Meer info: extenso@pinakes.be

Studie Lokale Financiën 2020 maakt een eerste balans op

Hoe vatbaar zijn lokale financiën voor Covid-19?

In de ongeziene omstandigheden van de laatste maanden namen lokale besturen het voortouw om hun burgers en ondernemers door een moeilijke periode te loodsen. De spotlights staan nu op de gevolgen van de gezondheidscrisis voor de uitgaven en inkomsten in het meerjarenplan, de grotere druk op de OCMW's en de fiscale ontvangsten. Investeringen blijven broodnodig om de lokale economie aan te zwengelen. Ook andere uitdagingen, zoals de kost van de pensioenen van het statutair personeel, blijven brandend actueel. Hoe vatbaar blijken de lokale financiën voor Covid-19 en moeten meerjarenplannen straks stevig bijgestuurd worden?

In onze studie 2020 lichten we de financiële situatie door. Kijk voor inzichten en analyses op belfius.be/studies.